

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ**

Збірник наукових статей

ЛЬВІВ - 2019

УДК 37.041:811
ББК 81.2р.
А 43

Рецензенти:

Балинська О.М., проректор Львівського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Дяк Т.П., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри Національного лісотехнічного університету України

А 43 Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей: Збірник наукових статей / Укладач: І.Ю. Сковронська. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 102с.

В основу збірника лягли методичні напрацювання, розвідки, дослідження, традиційні підходи та новітні технології навчання іноземних мов загалом та української мови як іноземної зокрема. Закцентовано увагу на шляхах та специфічних методичних принципах, сучасних тенденціях викладання, академічній мобільності, комунікативному, освітньому, розвиваючому, виховному аспектах навчання іноземної мови.

**УДК 37.041:811
ББК 81.2р.**

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2019

ПЕРЕДСЛОВО

У час інтеграції вітчизняної економіки в світову, коли суттєво змінюється система економічних відносин, коли здобувачам вищої освіти життєво необхідно володіти іноземними мовами, продовжується розробка та реалізація нових методів, прийомів, форм і засобів організації навчального процесу, які б найбільш повно відобразили процесуальну сутність навчання іноземних мов. Тому пошук ефективних шляхів опанування іноземними мовами сьогодні залишається все ще актуальним.

Зміни в суспільно-політичному та економічному житті європейських і світових держав дедалі помітніше впливають на розвиток їх освітніх систем. Стійка тенденція гуманізації та деідеологізації всього комплексу освітніх дисциплін має сприяти підготовці здобувача вищої освіти до активного життя в мінливому світі, відмові від ідей етноцентризму, оволодінню сучасними формами міжособистісних і міжнаціональних стосунків. Світова та регіональна інтеграція уже пододала блокову економічну та військово-політичну стратегію, привела до формування принципово нового багатовимірного соціокультурного простору. У такій ситуації системи освіти багатьох країн світу ставлять за мету підготувати молодь до культурного, професійного та особистісного спілкування з представниками інших країн, ознайомити з їх традиціями, суспільним устроєм та мовною культурою.

Для того, аби навчання іноземної мови було результативним, важливим є спілкування іноземною мовою, тобто здобувачам вищої освіти необхідні мовленнєві партнери, колективне мовлення, колективні форми роботи. Будь-яка методика навчання іноземної мови реалізується у спеціальній системі вправ, створення якої передбачає розгляд певних передумов у комплексі. Кінцева мета формування іншомовної комунікативної компетенції розглядається сьогодні як складова соціокультурної компетенції в цілому, а це передбачає уміння адекватно поводитись і представляти свою країну на належному рівні, що відіграє вагомую роль в іншомовному міжкультурному спілкуванні. Діалог культур може мати місце лише за умови приналежності комунікантів до різних культур, що в свою чергу вимагає створення на заняттях з іноземної мови моделі іншомовної культури, яка б репрезентувала культуру народу, мова якого вивчається.

Навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі не може бути автономним процесом, а розглядається у комплексі і з урахуванням іншомовного досвіду, набутого

здобувачами вищої освіти попередньо. Варто пам'ятати, що світоглядний потенціал змісту навчання іноземної мови значною мірою співпадає із соціокультурним компонентом змісту навчання будь-якої іноземної мови загалом.

Аналіз розвитку методики навчання іноземних мов дає змогу характеризувати її як експериментальну, дослідницьку науку, яка розробляє раціональні шляхи навчання, опираючись на теорію пізнання, дані суміжних із нею наук, практичний досвід. Зв'язок із практикою і опора на суміжні науки є важливими передумовами існування методики. Експеримент як особливий вид спеціально організованої практики дає змогу методистові, викладачеві, ученому дослідити ефективність створених ним нових форм і прийомів навчання. Однак навчально-виховний процес все ж залишається відправною точкою пізнання.

Збірник наукових праць «Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей», до якого увійшли науково-методичні статті науково-педагогічних працівників Львівського державного університету внутрішніх справ, Львівського національного університету імені Івана Франка, Національної академії сухопутних військ імені Петра Сагайдачного, розкриває теоретичні, практичні, організаційні аспекти навчання іноземних мов в контексті сучасних освітніх вимог. Репрезентує сучасний погляд на методику навчання усіх видів іншомовної мовленнєвої діяльності, формування соціокультурної компетенції студентів з подальшим синтезом отриманих знань. Тематика науково-методичних статей збірника відповідає вимогам формування потенційних навчальних стратегій, які є важливим засобом інтенсифікації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти у процесі формування іншомовної компетенції.

Збірник придасться тим, хто дбає про підвищення власного рівня методичної культури та професійно-методичної компетенції.

Бойко Олеся,
старший викладач
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАОЧНОЇ ТА ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ

У статті розглянуто теоретичні, практичні та організаційні аспекти викладання іноземної мови професійного спрямування здобувачам вищої освіти заочної та дистанційної форм навчання у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: *іншомовна лексика професійного спрямування; сприйняття і засвоєння знань; індивідуальний підхід; загально дидактичні принципи; інноваційні технології.*

The present article deals with the theoretical, practical and organizational aspects of foreign languages teaching for special purpose extra-mural students in the higher educational establishments.

Key words: *foreign languages for special purpose; perception and acquiring of knowledge; individual approach; general-deductive principles; innovative technologies.*

Бурхливий темп сучасного життя, величезний потік інформації, реалізація комунікативної діяльності в умовах дефіциту часу збагатив методику навчання іноземної мови терміном «інтенсивні методи навчання». Варто зауважити, що ідеї раціональної організації та інтенсифікації процесу навчання іноземних мов мають тривалу історію, не є абсолютно новими в методиці і сягають 70-х років ХІХ століття, коли буржуазія в пошуках нових ринків сировини і збуту товарів виходить за межі національних держав, а відтак зростає попит на людей, які володіли б усним іншомовним мовленням. Постає питання про створення нових методів, відмінних від існуючих (мова йде про тисячолітню традицію

викладання латинської мови), які були б спрямовані на реалізацію завдань, висунутих суспільством. Процес розробки нових методів в історії методики було названо Реформою.

Аналіз досліджень вітчизняних і зарубіжних авторів свідчить, що правильне застосування інтенсивних методів дає можливість досягти вражаючих результатів як за обсягом засвоєного матеріалу (розвити у студентів навички аудіювання і мовлення іноземною мовою з використанням більшого лексичного матеріалу у порівнянні із традиційними методами), так і у коротший термін.

Характер соціального замовлення ставить перед викладачами іноземної мови завдання збагатити знання здобувачів вищої освіти заочної та дистанційної форм навчання іншомовною (у даному випадку – англійською) лексикою професійного спрямування. Процес навчання – це процес сумісної діяльності викладача та студента з метою передачі викладачами та сприйняття і засвоєння студентами знань (досвіду). У ході заняття викладач спрямовує навчальні дії студентів, спонукає їх до навчання, застосовуючи індивідуальний підхід, намагається досягти найбільш можливого результату, враховуючи специфіку заочної та дистанційної форм навчання, дає матеріал для засвоєння та орієнтири для самостійного опрацювання, а також контролює ефективність оволодіння матеріалом. Проведення заняття для здобувачів вищої освіти заочної та дистанційної форм навчання – своєрідний іспит на професійність. Опираючись на ерудицію, набуті знання, досвід, інтуїцію педагог прагне у стислій формі і за короткий термін цілісно подати необхідний матеріал та досягнути поставленої мети, котра визначає принципи, зміст, методи, прийоми та засоби навчання. Досвід підтверджує той факт, що високий рівень підготовки у школі є гарантом ефективного навчального процесу у вузі. Якщо студент на належному рівні у загальноосвітньому навчальному закладі оволодів усіма чотирма видами мовленнєвої діяльності (аудіюванням, говорінням, читанням, письмом), то він готовий до і спілкування в типових ситуаціях; сприймає на слух, читає і розуміє середньої складності, автентичні тексти, вміє зафіксувати і

викласти у письмовій формі легку для розуміння інформацію. На превеликий жаль дуже часто рівень знань, одержаних у школі, залишає бажати кращого. А отже, обсяг роботи викладачів іноземної мови не лише збільшується, але і дещо видозмінюються поставлені цілі, адже необхідно виявити і зліквідувати прогалини у знаннях здобувачів вищої освіти.

Навчання іноземної мови, як і навчання загалом, опирається на загальнодидактичні принципи. Специфіка професії викладача в тому, що метою є не просто накопичення знань певного роду, а оволодіння нашими студентами діяльністю іншомовного мовленнєвого спілкування. Серед усіх дидактичних (наочність, посиленість, міцність, свідомість, активність, доступність, систематичність, послідовність і т.д.) та методичних (комунікативність, урахування рідної мови, домінуюча роль вправ, взаємопов'язане навчання видів мовленнєвої діяльності) принципів заочної та дистанційної форм навчання слід особливу увагу приділити наочності (зорову наочність забезпечать тексти, схеми, і т.п.; використання мультимедійних засобів, здатних поєднати слухову і зорову наочність, є не лише бажаним, але і на часі), свідомості (свідоме оволодіння іншомовною мовленнєвою діяльністю забезпечує сталість набутих навичок і вмінь, веде до самоконтролю та самокорекції), доступності (ретельний добір навчального матеріалу слід узгоджувати із урахуванням рівня підготовки слухачів) та комунікативності (мовний та мовленнєвий матеріал, характер вправ, методів та прийомів навчання повинен максимально моделювати типові ситуації у сфері майбутньої професійної діяльності). Інноваційні технології допомагають досягти нестандартності, а відтак – зацікавити, інколи навіть шокувати незвичністю пропонованих методів, і спонукати до бажання проекспериментувати, спробувати себе; створюють стійкий інтерес до вивчення мови та розвитку професійної комунікації.

Мотивація навчальної діяльності – одна з вимог до методичної організації сучасного процесу навчання. Використання ефекту підвищеної мотивації – психологічна особливість підсвідомого засвоєння іноземної мови. Мотивація залежить від того, що було показано і що студенти можуть зрозуміти з

побаченого і почутого. Розуміння приносить задоволення і додає віри в свої сили та бажання до подальшого удосконалення навичок. Таким чином викладачеві слід прагнути, щоб студенти отримували задоволення від сюжету саме через те, що вони розуміють мову, а не лише завдяки цікавому сюжетові.

Важливою вимогою успішної діяльності викладача і студентів є «... сприятлива емоційна атмосфера класу, яку повинні забезпечувати всі аспекти уроку: педагогічний (відповідні організаційні й дидактичні умови), психологічний (оптимістичний настрій, доброзичливість, артистичність учителя), методичний (цікаві види роботи, їх новизна, доступність ...)»[5, с. 263].

Заочна (дистанційна) форма навчання, як уже зазначалося вище, вимагає концентрованої організації навчального матеріалу і навчального процесу. Іншими словами – необхідно максимально можливий обсяг навчального матеріалу у мінімально можливий термін (застосовуючи методи-способи навчання) презентувати, пояснити, опрацювати та перевірити, (обираючи матеріал для навчального процесу необхідно зважати на такі принципи успішної комунікації: якості (кажи правду), кількості (не кажи багато), доречності (говори по суті) та способу (говори ясно) [3, с. 16-18]. Помиляються ті викладачі, котрі вважають, що заняття для здобувачів вищої освіти заочної та дистанційної форм навчання повинні носити суто лекційний характер (викладач подає тему, студент самостійно її опрацює, на заліку або іспиті викладач здійснює контроль). Відомо, що перевірка знань дозволяє визначити рівень оволодіння тими чи іншими навиками, перевірити ефективність прийомів і методів навчання, одержати інформацію про те, що студент засвоїв, а також про процес навчання загалом. А якщо контроль носить ще й навчальний характер, то це сприяє підвищенню ефективності навчання. Проте варто взяти до уваги, що заняття з іноземної мови на заочному (дистанційному) відділенні повинно мати таку ж форму, що й на денному. Лише матеріал слід подавати у стислій формі, більшу увагу приділяти самостійному його опрацюванню в позаурочий час, з метою економії часу максимально використовувати наявні технічні

засоби. Навчальний процес повинен бути організований таким чином, щоб усі студенти були залучені до процесу пізнання, щоб вони розвивали свої комунікативні вміння і навички, компенсували прогалини у знаннях граматичного і лексичного іншомовного матеріалу, формували уміння виходити із ускладнених ситуацій через дефіцит мовних або мовленнєвих ресурсів, а не лише отримали необхідну інформацію гає впровадження мультимедійних технологій, можливість доступу до всесвітньої мережі «Інтернет» з його потужним навчальним потенціалом.

Результатом навчання іноземної мови у ВНЗ, котрий не спеціалізується на профільному викладанні іноземних мов, є не лише опанування професійно орієнтованої лексики, для здобувача вищої освіти іноземна мова повинна стати тим інструментом, за допомогою якого він зможе одержувати інформацію з іншомовних джерел про інновації за кордоном, презентувати власні досягнення у письмовій та усній формах на сайтах, конференціях, зустрічах; вміти користуватися набутими знаннями для вирішення нових завдань, ознайомитися з різними поглядами на однакову проблему та різними підходами до її вирішення; бути спроможним користуватися дослідницькими методами: збирати потрібну інформацію, аналізувати її з різних точок зору, висувати гіпотези, робити висновки, узагальнювати; користування мовою, як засобом спілкування у професійно-орієнтованих комунікативних ситуаціях майбутньої практичної діяльності та у різноманітних ситуаціях реального життя.

1. Гальскова Н.Д. Теория и практика обучения иностранным языкам. Начальная школа: метод, пособие / Н.Д. Гальскова, З.Н. Никитенко. М.: Айрис-пресс, 2004

2. Гапонова С.В. Сучасні методи викладання іноземних мов за кордоном. С.В. Гапонова. *Іноземні мови*. 1997. №4.

3. Грайс Г.П. Логика и речевое общение. Г.П. Грайс. Новое в зарубежной лингвистике: Лингвистическая прагматика. М.: Прогресс, 1985. Вып. 16

4. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. українського видання док пед. наук С.Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003.

5. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник. Л.С. Панова, І.Ф. Андрійко, С.В.Тезікова та ін. К.: ВЦ «Академія», 2010. 328 с. (Серія «Альма-матер»).

Бондаренко Вікторія,

доцент кафедри

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

СПЕЦИФІЧНІ МЕТОДИЧНІ ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Методичні принципи детально описують і конкретизують специфіку навчання іноземних мов. У статті проаналізовано такі специфічні методичні принципи навчання іноземної мови: усної основи і усного випередження, комплексності, урахування рідної мови, синтетичності засвоєння, програмування комунікативної діяльності у вправах, єдності і різноманітності цілей і шляхів навчання, принципи взаємодоповнення.

Ключові слова: *принцип навчання, дидактичні принципи, методичні принципи, методична система.*

The methodological principles describe and concretize the peculiarities of teaching foreign languages in detail. The specific methodical principles of teaching a foreign language are analyzed in the article. They are: oral basis and oral anticipation, complexity, consideration of native language, synthetical character of mastering, programming of communicative activity in exercises, unity and variety of goals and ways of teaching, principles of complementarity.

Key words: principle of teaching, didactic principles, methodical principles, methodical system.

Процес навчання дуже об'ємний і багатоплановий. Важко уявити, що всі принципи можуть бути значущими для всього процесу. Під принципами навчання прийнято вважати основні положення, які визначають характер процесу навчання і формуються на основі обраного напрямку та відповідних цим напрямкам підходів. Чітко сформульовані принципи навчання допоможуть вирішити питання про те, як і який зміст навчання обирати, які матеріали і прийоми використовувати. Зарубіжні методисти наголошують на важливості лінгвістичних, психологічних і дидактичних чинників в навчанні іноземної мови, проте поняття «принцип навчання» не є базисною категорією зарубіжної методики і зараз рідко зустрічається в публікаціях, імовірно, через те, що сам термін передбачає домінуючу роль викладача в навчальному процесі, що відкидається сучасними методистами. Слід відзначити, що деякі автори визнають необхідність урахування принципів вивчення і навчання та виділяють такі: *когнітивні принципи* (cognitive principles): принцип автоматизації мовних одиниць (automaticity); принцип використання внутрішньої мотивації (intrinsic motivation principle); принцип використання особистого вкладу учня (strategic investment principle) – його часу, сил, індивідуальних здібностей і т. д. – і низку інших принципів; *емоційно-психологічні принципи* (affective principles): принцип «мовного Я» (language ego), який означає, що при оволодінні іноземною мовою у людини формується «друге Я», що впливає на її почуття, емоції, поведінку тощо; принцип взаємопов'язаного оволодіння мовою і культурою країни, мова якої вивчається (language-culture connection). Також слід враховувати такі якості, як впевненість у своїх силах (self-confidence, self-esteem), здатність експериментувати і ризикувати при використанні нового матеріалу в процесі мовного наслідування іноземною мовою (risk-talking); *лінгвістичні принципи* (linguistic principles): урахування впливу рідної мови на оволодіння іноземною (native language effect); урахування особливостей оволодіння іноземною мовою

як проміжною мовною системою (interlanguage – постійно змінюється мовна система, яка знаходиться між рідною та іноземною мовами і за своєю суттю індивідуальна для кожного учня; удосконалюється в міру оволодіння мовою, наближаючись до системи мови, що вивчається); принцип комунікативної компетенції (communicative competence) в процесі навчання іноземної мови [1, с. 18–19]. Як у вітчизняній, так і в зарубіжній методиці не існує єдиної думки щодо класифікації принципів навчання. У вітчизняній методиці деякі описані вище поняття розглядаються у межах лінгвістичних або психологічних основ навчання і не вважаються принципами, оскільки термін «принцип» найчастіше вживають щодо дидактичних та методичних основ навчання [2, с. 72–77] .

Методичні принципи більш детально описують і конкретизують специфіку навчання іноземних мов. До цієї групи належать: принцип комунікативної спрямованості, урахування особливостей рідної мови, принцип взаємопов'язаного навчання всіх видів мовної діяльності, принцип функціональності, усного випередження, апроксимації, а також ціла низка інших принципів, які формулюються авторами залежно від обраного підходу до навчання.

Мета статті – проаналізувати специфічні методичні принципи навчання іноземної мови.

Принцип усної основи і принцип усного випередження сягає своїм корінням в прямий метод. У 1880 році Ф. Гуен писав, що усне мовлення повинно передувати мові письмовій. Це положення було підхоплено американськими прихильниками прямого методу і стало одним із базисних у їхній методиці. Суть цього принципу полягає в тому, що усне мовлення з'явилася раніше письмового, і людина засвоює рідну мову спочатку в усній формі, тому потрібно спочатку навчитися говорити і розуміти, а це вже забезпечить і вміння читати, і вміння писати. Спираючись на цей принцип, тривалий час (від півроку до двох років) навчають мови на усній основі, тобто без читання текстів і без запису. У мініатюрі цей підхід у багатьох сучасних підручниках набув вигляду так званих усних вступних курсів (від двох тижнів до чотирьох місяців).

Впровадження принципу усної основи викликає заперечення як теоретичного, так і практичного характеру: більшість людей володіє зоровою і змішаною пам'яттю, а не слуховою; одним із непорушних положень психології є таке: чим більше аналізаторів бере участь у засвоєнні, тим воно міцніше; практика показала, що після усних вступних курсів перехід до читання та письма є важким.

Радянськими методистами, які керувалися відомим положенням І. Павлова про провідну роль мовленнєвого аналізатора, був висунутий *принцип усного випередження*. Він видавався досить плідним, тлумачення його, однак, найчастіше не точне. Зокрема, пишуть про те, що при здійсненні цього принципу йдеться лише про усне введення матеріалу, але в основному все будується на обробці письмових текстів. На практиці буває саме так. Але навряд чи це компрометує сам принцип. Принцип же передбачає: 1) не просто введення, а автоматизацію певної дози мовного матеріалу до того, як приступають до тексту; 2) використання тексту як зорового підкріплення і як «змістовної бази» для подальшої роботи; 3) велику роботу в усному плані після тексту.

Принцип комплексності передбачає спільне засвоєння всіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності. Однак просто спільне, паралельне існування видів мовленнєвої діяльності – це ще не комплексність. Основне, щоб забезпечувався їх взаємовплив один на одного за провідної ролі кожного з видів поперемінно на різних відрізках процесу навчання.

Принцип урахування рідної мови. Представники різних методичних систем висувають різні принципи щодо рідної мови учнів. Так, прихильники прямого і натурального методів проголошують принцип виключення рідної мови учнів з процесу навчання. Інші висувають принцип опори на рідну мову, треті – принцип урахування рідної мови учнів. *Принцип опори на рідну мову* передбачає, що на уроці учневі весь час необхідно порівнювати форми двох мов, аналізувати їх схожість і відмінність з метою детального розуміння будови мов. Однак це спрямовано на теоретичне осмислення, але не на практичне

оволодіння. *Принцип урахування рідної мови* спрямований на практичне оволодіння іноземною мовою. Підставою цьому є така організація мовного матеріалу, яка сприяє запобіганню інтерференції з боку рідної мови; здійсненню принципу сприяє відповідна організація процесу засвоєння іншомовних форм (лексичних одиниць). Цей аспект значущий для викладача, який забезпечує профілактику помилок, передбачивши їх заздалегідь. Таким чином, принцип урахування рідної мови як би прихований від учня. Слід зазначити, що він може бути ефективно реалізований в мономовній аудиторії, в інтернаціональних же класах, де зібрані учні, що говорять різними мовами, вчителю складніше враховувати особливості рідної мови всіх учнів.

Принцип синтетичності засвоєння. Є. Пассов відносить сюди кілька принципів [3]. По-перше, власне принцип синтетичного засвоєння матеріалу, висунутий Г. Пальмером. На думку автора, синтетичність змусить уникнути аналізу і перекладу. Численне слухання матеріалу, яке подає Г. Пальмер всьому процесу засвоєння, дійсно ставило учня перед необхідністю інтуїтивно схоплювати ціле, навіть не аналізуючи його. По-друге, це висунутий в аудіовізуальному методі принцип глобального сприйняття структур. Також передбачається, що учень тільки слухає цілі структури, не аналізуючи їх, не перекладаючи, імітує і відтворює. До цієї ж групи, по-третє, належить і принцип засвоєння лексики у фразі.

Принцип програмування комунікативної діяльності у вправах висунутий А. Старковим. На його думку, будь-яка раціональна система навчання являє собою програмування відповідної діяльності [4, с. 27]. А. Старков відносить до нього відбір мовного матеріалу для вправ, відбір самих вправ відповідно до етапу навчання, дотримання однієї проблеми, моделювання дійсності із застосуванням наочності.

Принцип єдності і різноманітності цілей і шляхів навчання. У 1967 році з'явилася стаття П. Гурвича, в якій вперше була зроблена спроба сформулювати чисто методичні принципи в повному обсязі. П. Гурвич розкриває цей принцип таким чином: якщо мета – вживання слів у реченнях (у мові), то це не

виключає, а навпаки, передбачає певну роботу з ізольованим словом; якщо мета – засвоєння мовного матеріалу до рівня рецептивного володіння, то шлях до цієї мети може лежати через репродуктивні і продуктивні вправи [5].

П. Гурвич запропонував *принципи взаємодоповнення*. Їх чотири: довільного і мимовільного; усвідомлених і автоматизованих дій; завченого і творчого; керованих і вільних дій [6].

Підводячи підсумки аналізу різних принципів, Є. Пассов запропонував таку ієрархію принципів: принципи першого рангу (загальнодидактичні), що лежать в основі навчання будь-якої дисципліни, зокрема й іноземної мови; принципи другого рангу (загальнометодичні), що лежать в основі навчання іноземної мови взагалі; принципи третього рангу (частковометодичні), що лежать в основі навчання того чи іншого виду мовленнєвої діяльності; принципи четвертого рангу – такі, які значущі для вузчої сфери навчання (для використання ТЗН, для навчання граматичного аспекту мовної діяльності і ін.) [7, с. 35].

Зазначені вище принципи взаємопов'язані. Підвищення ефективності навчального процесу та і власне запровадження усієї методичної системи в цілому залежить від комплексного використання принципів. Протягом останнього часу вся прогресивна методика працює над створенням та обґрунтуванням такої системи. Базуючись на знанні принципів навчання та розумінні механізмів процесу навчання, викладач відпрацьовує власні правила, які дають змогу передбачити алгоритм дій, умови навчання, вимоги до власної діяльності та діяльності учнів.

1. Сакаева Л.Р., Баранова А.Р. Методика обучения иностранным языкам (учебное пособие для студентов Института математики и механики им. Н.И. Лобачевского по направлению «педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)»). Казань, КФУ, 2016. 189с.

2. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Л.С. Панова, І.Ф. Андрійко, С.В. Тезікова та ін. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 328 с .
3. Пассов Е.И. Программа-концепция коммуникативного иноязычного образования. Москва: Просвещение, 2000. 174 с.
4. Старков А.П. Обучение английскому языку в средней школе. Москва: Просвещение, 1978. 222 с.
5. Гурвич П.Б., Кудряшов Ю.А. Лексические умения, обуславливающие говорение на иностранном языке, и основные линии их развития. *Общая методика обучения иностранным языкам: хрестоматия* / сост. А.А. Леонтьев. Москва: Русский язык, 1991. 360 с.
6. Гурвич П.Б. О четырех общеметодических принципах организации обучения иностранным языкам. *Иностранные языки в школе*. 2003. №6. С. 32–37; *Иностранные языки в школе*. 2004. №1. С. 24–28.
7. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению: Пособие для учителей иностранных языков. Москва: Просвещение, 1985. 208 с.

Волошина Валентина,

викладач

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

СИСТЕМНО - КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ СПІЛКУАННЮ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

У статті розглянуто системно - комунікативний підхід при навчанні іноземній мові як поєднання двох основоположних ідей навчання іноземним мовам - лінгвістичної та дидактичної. Його концептуальне положення

ґрунтується на принципах особистісно-орієнтованого навчання. Реалізація системно - комунікативного підходу на заняттях з англійської мови означає, що формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь відбувається завдяки здійсненню студентом іншомовної мовленнєвої діяльності. Це веде до оволодіння фонетичними, лексичними та граматичними засобами спілкування та спрямоване на їх практичне застосування у процесі комунікації.

Ключові слова: *репродуктивний характер навчання, пізнавальна діяльність, запит інформації, обмін думками.*

The author considers system - communicative approach to teaching foreign language as a combination of two main ideas - linguistic and didactic. Its concepts are based on the principles of person - centered teaching. Implementation of system - communicative approach in classes means that forming of speech skills is done thanks to student's foreign speech activity. In this way he learns phonetics, lexis and grammar. It's aimed at practical usage in the process of communication.

Key words: *reproductive character of learning, recognition activity, information request, thoughts exchange.*

Організація навчально-виховного процесу з іноземних мов на сучасному етапі передбачає вдосконалення іншомовної комунікативної компетенції в різних видах мовленнєвої діяльності. Потреба вдосконалення знань з іноземної мови постійно зростає, тому що створюються численні спільні підприємства, виникає потреба у безпосередніх контактах із зарубіжними партнерами, перспектива професійного зросту за умови володіння іноземною мовою. Соціальні та економічні зміни, що розпочалися і продовжуються в Україні, сприяли зростанню значущості стимулювання творчості й ініціативи студента, що вимагає застосування в ній нових прогресивних концепцій, сучасних освітніх технологій та науково-методичних досягнень у системі освіти. Вивчення будь-якої мови взагалі створює умови для вільного спілкування, відкриває доступ до людського досвіду та нових інформаційних технологій.

Викладач перестає бути головним джерелом інформації та головним арбітром в оцінці знань студентів. Згідно з положеннями комунікативно-орієнтованого викладання основна роль викладача – створення необхідних умов для розкриття особистого потенціалу кожного студента, що вимагає від викладача значних зусиль у плані добору відповідної додаткової літератури, створення банку аудіо- та відеоматеріалів, бути помічником та координатором у процесі навчання.

Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття) визначає стратегічну мету розвитку системи виховання молоді України: забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та духовного потенціалу як найвищої цінності нації. Тому на цей час постає проблема спробувати домогтися оновлення змісту професійної підготовки фахівців, які у контексті вимог сучасного соціального буття забезпечують включення підростаючого покоління у соціокультурну діяльність, актуалізують духовні сили молоді. Прийоми системно-комунікативної методики допомагають вирішити цю проблему.

У практиці вищої школи мають місце протиріччя між творчою природою пізнавальної діяльності й репродуктивним характером навчання, зростання обсягу навчальної інформації, яка підлягає засвоєнню, складностями професійної функції сучасного педагога і недостатньо розвиненою здатністю майбутніх викладачів до творчого виконання.

Розв’язання виникаючих протиріч передбачає пошук нових підходів до організації навчання у вищій школі. Тому проблема побудови навчального процесу на принципах системно-комунікативного підходу дуже актуальна. Термін “підхід” означає загальну вихідну концептуальних позицію, яка є вирішальною у розгляді і визначанні інших підпорядкованих концептуальних положень. Іншими словами, термін “підхід” означає стратегію навчання.

Термін “система” – це взаємозв’язок. Тому ми можемо зробити висновок, що системно-комунікативного підхід при навчанні іноземній мові – це поєднання двох основоположних ідей навчання іноземним мовам –

лінгвістичної та дидактичної. Його концептуальне положення ґрунтується на принципах особистісно орієнтованого навчання [2, с. 7-8].

Реалізація системно-комунікативного підходу на заняттях з англійської мови означає, що формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь відбувається завдяки здійсненню студентом іншомовної мовленнєвої діяльності. Це означає, що оволодіння фонетичними, лексичними та граматичними засобами спілкування спрямоване на їх практичне застосування у процесі комунікації [3, с. 94].

Дослідженнями вчених – філософів, педагогів та психологів доведено, що в комплексі взаємопов'язаних факторів, які детермінують ефективність усіх підструктур професійної діяльності педагога, виступає комунікативна компетенція спеціаліста, головною складовою якої є комунікативне уміння.

У психологічній науці існує два аспекти застосування поняття “уміння” – операційний і діяльнісний. Перший пов'язує з умінням виконувати дії, операції (А.Ц. Пуні, П.О. Рудик), другий – діяльнісний підхід до визначення цього поняття ґрунтується на можливості виконання певної діяльності (О.І. Бойко, П.О Рудик). Іншими словами, уміння – це здатність виконувати складні дії на основі знань, навичок та практичного досвіду. Комунікативне уміння – це уміння контактувати з людьми, вміти слухати, виразно, доступно та переконливо викладати власні думки та погляди у спілкуванні [2, с. 7].

Комунікативні уміння здатні виражати спрямованість дії суб'єкта не на об'єкт, а на інші суб'єкти, утворюючи соціально-психологічну основу взаємодії. Комунікативні уміння допомагають студентам вільно спілкуватись, швидше увійти у професійну діяльність. Проблема оволодіння комунікативним уміннями останнім часом займає одне з провідних місць у роботах таких науковців, як Б.Ф. Ломова, О.В. Мудрика та інших.

Доцільно розглянути загальні принципи системно-комунікативного методу:

- Принцип комунікативності (формування практичних навичок на базі мовленнєвої комунікації).

- Принцип послідовного навчання видам мовленнєвої діяльності від усного до писемного мовлення (читання, письмо, аудіювання, говоріння).

- Інтуїтивне навчання граматиці без усвідомлення правил видозмінювання граматичних структур.

- Принцип ситуативності, що передбачає презентацію іншомовного матеріалу у навчально-рольовому матеріалі.

- Функціональний принцип – вивчення граматики на основі моделі.

- Принцип виключення рідної мови при іншомовному перекладі.

- Принцип використання письма як засобі навчання (активізує діяльність аналізуючої системи).

- Принцип реальності – розвиток умінь на прикладах мовлення аутентичних текстів.

Проблема побудови навчального процесу на принципах діалогічного спілкування, співтворчості та співпраці на заняттях англійської мови дуже актуальна. З погляду системно-комунікативного підходу при навчанні діалогічному мовленню головним є міцна сформованість лексико-граматичних навичок.

Діалог виступає як спосіб взаємодії викладача та студента, студентів зі студентами. У діалогах кожен з учасників по черзі виступає як слухач і як мовець.

При вивченні англійської мови діалогічне мовлення виконує чотири комунікативні функції, а саме:

- Запиту інформації – повідомлення інформації.

- Пропозиції (які надаються в різних формах) – прийняття чи неприйняття запропонованої інформації.

- Обміну думками, враженнями, судженнями.

- Взаємопереконання та обґрунтування своєї точки зору.

Кожна з функцій діалогу має свої особливі мовні засоби і є домінантною у відповідному типі діалогу. Діалогічне мовлення можна поділити на декілька типів:

- Однобічний діалог із запитом однієї інформації (запитання – відповідь – запитання – відповідь).
- Двобічний діалог із запитом однієї інформації (запитання – відповідь – запитання – відповідь – запитання).
- Двобічний діалог із запитом декількох інформацій (запитання – відповідь, відповідь... запитання – відповідь, відповідь... запитання).
- Діалог без запиту конкретної інформації (діалог-переконання, діалог-суперечка).
- Діалог-бесіда.

Навчання діалогічному мовленню відбувається на основі ситуацій:

- Навчальної ситуації.
- Ситуації, які сприяють невідготуваному мовленню.

Кожна репліка діалогу, що відбувається при особистому контакті викладача і студента зокрема та мовця і слухача взагалі, має безпосередній зв'язок з конкретними обставинами, які потребують використання різних мовних одиниць для виконання різних функцій: запитування про щось – одержання інформації, спонукання до дії – висловлення згоди чи незгоди тощо. Обов'язкова адресованість реплік передбачає встановлення і підтримання певного мовного контакту між співбесідниками, без якого не може бути процесу спілкування.

1. В основі вироблення навичок та вмінь діалогічного спілкування студентів має бути робота не над окремими репліками-висловленнями, а над її структурно-семантичним, ситуативно-зумовленим поєднанням. Серед різних за своєю спрямованістю в діалогічному мовленні типів з найпоширеніших є тип комунікації, основу якого становить понукання до дії та відповідна реакція на нього. Реакція на спонукання виявляється у своєрідному висловленні-відповіді, яке разом із самим спонуканням становить єдиний комплекс (спонукання-відповідь), об'єднаний тематично як мінімальний смисловий блок. Такий тип комунікації має місце, коли один студент ставить вимогу, радить, пропонує тощо, а другий студент у відповіді певним чином реагує на ці види спонукань.

2. Не менш головним при навчанні діалогічному мовленню є те, що на першому етапі діалогічного мовлення студенти записують свої репліки, а потім відтворюють їх.

Використання комунікативних ігор також набуває особливої значущості при вивченні англійської мови. Прийоми комунікативної методики використовуються в комунікативних іграх, в процесі яких студенти вирішують комунікативні задачі за допомогою іноземної мови, що вивчається. Тому головне призначення комунікативних ігор – організація іншомовного спілкування при розв'язуванні комунікативної задачі чи проблеми.

Комунікативні ігри мають високий рівень наочності та дають можливість активізувати іншомовний матеріал, що вивчається, у мовних ситуаціях, які імітують процес спілкування. У методичному плані комунікативні ігри являють собою навчальне завдання, яке включає мовну, комунікативну та діяльнісну задачі.

Рішення мовної задачі передбачає формування та вдосконалення навичок мовлення в процесі цілеспрямованого використання заданого мовного матеріалу у мовленнєвій діяльності. Комунікативна задача полягає в обміні інформацією між учасниками гри в процесі сумісної мовленнєвої діяльності [1, с. 64].

Тому дидактичні умови, дія яких ефективна лише в їх єдності, взаємозв'язку і тісній взаємодії, забезпечують позитивний результат при використанні системно – комунікативного підходу при навчанні іноземній мові.

1. Зимняя И. А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке. /Москва: Просвещение, 1978. 270 с.

2. Капська А.Й. Гра як активний метод навчання у студентів майстерності слова// Рідна школа. 1991. № 10. С. 71-73.

3. Мартинова Р. Ю. Системно – комунікативний метод навчання іноземних мов // Педагогіка та психологія. 2000. № 2. С. 7 – 10

4. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ: Ленвіт, 1999. 311 с.
5. Пасов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. Москва: Просвещение, 1991. 311с.
6. Asher James J. Learning another language through actions. California: Sky Oaks Production, Los Gatos. 1986. 218 с.

Гдакович Мар'яна,
доцент кафедри
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

МОВА МІСТ В УКРАЇНІ – ЯК СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ МАРКЕР МОВИ ВЛАДИ

У статті проаналізовано взаємозв'язок мови і влади, зроблено спробу розкрити сутність феномена мови міста як соціолінгвістичного маркера. Висвітлюється проблема мовної політики, також з'ясовано значення міст у соціолінгвістичних процесах та у формуванні українськомовного середовища.

Ключові слова: *соціокультурні маркери, соціокультурні процеси, мовна політика, місто, українська мова.*

The peculiarities of the relationship between language and power are analyzed in the article. The article attempts to reveal the essence of the phenomenon of the language of the city as a sociolinguistic marker. The issue of language policy is covered, as well as the importance of cities in sociolinguistic processes and in the shaping of the Ukrainian-speaking environment.

Keywords: *sociolinguistic markers, sociocultural processes, language policy, city, Ukrainian language.*

Українська соціолінгвістична наука багато уваги присвятила проблемі зросійщення українства і дослідженню різних аспектів мовної асиміляції. Зрозуміло, що русифікація значної частини українців – це наслідок цілеспрямованої мовної політики, що її здійснювало керівництво СРСР, де - факто дещо модернізованої й перефарбованої Російської імперії. Мовну політику Москви щодо української мови, зокрема її викривлень у радянський час, розкривають студії О.Демської, Л.Масенко, Р.Кіся, І.Фаріон, Ю.Шевельова, також статті та есе О.Забужко, О.Пахльовської, М.Рябчука. Однак, попри актуальність дотепер самої проблеми та намагання її детального з'ясування, залишається поза увагою проблема кореляції розширення/звуження мовного ареалу і мови влади. Метою статті є аналіз саме цього аспекту соціокультурних процесів.

В економічній, політичній чи культурній організації нації місто завжди відігравало першорядну роль, урбанізація ХХ ст. лише посилила значення міст. Урбанізаційні процеси нині неоднорідні, проте сталою залишається тенденція постійного зростання великих міст; Україна – не виняток: у скрутних економічних умовах працездатне населення репродуктивного віку відтікає з сіл до міст.

Свого часу Д.Донцов, звертаючись до Франкового образу «народу-паралітика», основну причину бездержавності українців вбачав у відсутності «свого міста», «органу, що виконує одну з найважливіших функцій національного життя» [1]. Донцов у статті "До міст!" зазначає, що українці де - факто не володіють власними містами. Село завжди належало українцям, а місто – ні: «Міста як такі, лишалися чужинецькими острівцями серед нашого моря, але острівцями, що над тим морем панували» [1]. При цьому автор наголошує, що саме місто визначає культурний та економічний рівень країни, в містах сконцентровані фінанси та промисловість, університети та академії наук, нарешті місто визначає політичну думку країни й державотвочу /чи антидержавну діяльність влади. Якщо місто й село – однонаціональні, то влада буде діяти в інтересах нації й країни, якщо в містах переважає елемент, що

представляє не корінне населення країни чи не питому національну культуру, то країна перебуватиме в колоніальному становищі, влада втілюватиме колонізаторську політику: «коли місто є чужонаціональне, тоді його зверхність стає зверхністю чужої метрополії; тоді панування над селом – стає пануванням над цілою чужою нацією, тоді культурна зверхність служить денационалізації, а політичний і економічний провід – вироджується в економічний і політичний колоніальний визиск» [1].

Антиномія місто/село – не нова, але в українській ситуації вона посилюється не тільки цивілізаційною, а й мовною проблемою. Як і всі колоніальні проекти, царський та радянський російський проєкт в Україні передбачав переселення іншомовних колоністів з метрополії до міст анексованої периферії, створюючи таким чином локальну еліту, зорієнтовану виключно на Москву, а також зведення корінного населення та його мови до етнографічного курйозу, придатного для фольклору, але непридатного для модерності.

Геноцид 1933 р. супроводжувався лінгвоцидом, який не варто зводити лише до заборони Харківського правопису чи русифікаторськими постановами тогочасного більшовицького уряду, адже гинули, насамперед, селяни – носії мови, а ті, хто втік від Голодомору з україномовних сіл до міст (переважно російськомовних чи з невизначеною мовною традицією), воліли зректися своєї мови, як найважливішого чинника, який і прирік на смерть їхніх колишніх односельців. Організований тоталітарним режимом Голодомор зруйнував соціальну базу української мови і призвів до відновлення досягнутого ще в самодержавній дореволюційній Російській імперії поділу України на російськомовні міста і промислові центри та україномовні села й невеликі містечка.

Парадоксально, але на шостому році нинішньої російсько-української війни українізація, чи радше дерусифікація так і не стала провідним культурним трендом в Україні. У великих містах Сходу, Півдня українська мова зведена до мови меншини. Невтішну тенденцію розкриває, зокрема,

соціолінгвістична мапа міст і містечок України за 2015-2017 рр. [2], укладена експертом О.Курінним, – міста Центру повертаються до української мови (однак не міста-«мільйонники»), міста Південного Сходу досі інтенсивно російщатся. Ситуацію на користь української мови не вдається «переламати» акціями громадських активістів, судовими позовами свідомих громадян щодо порушення прав української мови, публікаціями у ЗМК, мовними квотами на ТБ і радіо. Мовний закон не так давно прийнятий (квітень 2019), аби говорити про його результативність.

На нашу думку, ключем до розуміння її, водночас, розв'язку мовної ситуації в Україні є трактування мови владної верхівки як соціокультурного маркера мовної картини в нашому суспільстві. Ніякі численні «точкові» дії не змінять мовної мапи без усебічної постійної державної підтримки української мови; так само – пересічні зрусифіковані містяни не перейдуть на українську, якщо представники влади (усіх рівнів) без жодних винятків(!) не застосовуватимуть української мови в усіх сферах суспільного життя (йдеться про постійну україномовну комунікацію, а не про окремі мовленнєві акти українською мовою на заходах).

Мова великих міст найточніше демонструє гуманітарну політику держави, є безпомільним маркером мовної політики влади, а відтак – і соціолінгвістичним маркером мови самої влади. «Рускоязычие» в містах тримається, бо хитається влада у цьому питанні. Попередня влада демонструвала постійну зміну курсу: від гасла «Єдина країна – Единая страна» (2014 р.) до «Армія – боронить українську землю. Мова – боронить українське серце. Церква – боронить українську душу» (2018 р.). За останні роки зроблено важливі кроки: квотування мови на радіо і ТБ, прийнято нові освітній і мовний закони (які, проте, не однозначно сприйняті). Теперішня влада вустами спікера Д.Разумкова (офіційного – як Голови Верховної Ради і формального – владної більшості) воліла б винести питання мови «за дужки»: «Проблема у тому, що в нас питання мови політики підіймають перед виборами, от у чому проблема. Насправді усе, що може роз'єднувати українців: віра, мова, територія, якісь

історичні лідери – потрібно винести за дужки, принаймні доти, доки ми не закінчимо війну», – хоча зрозуміло, що маневрувати й уникати конкретних дій нинішній українській владі у мовному питанні не вдасться.

Отже, витіснення російської мови з публічної сфери великих українських міст та столиці свідчатиме про зростання сили української влади. Це передбачає впровадження системної державної політики підтримки української мови, утвердження її реального (а не декларативного) статусу державної мови. Стан української мови в українських містах слугує точним соціолінгвістичним знаком, що також сигналізує про розуміння владою консолідуючого впливу мови, адже саме мова виконує провідну як націєтворчу функцію, так і державотворчу функцію у формування цілісної політичної нації і є важливим інструментом державного будівництва.

-
1. Донцов Д. До міст. – режим доступу: http://dontsov.info/index.php?option=com_content&view=article&id=214:dmytro-doncov-qdo-mistq&catid=31:tvorcha-spadshchyna&Itemid=46
 2. <https://uainfo.org/blognews/1492171737-movna-mapa-mista-tsentru-ukrayini-povertayutsya-do-ukrayinskoyi.html>
 3. Штаб Зеленського: Питання віри, мови, історії треба винести за дужки до закінчення війни. - <https://zbruc.eu/node/88220>
 4. Демська О. Мова і влада. Science and Education a New Dimension. Philology, II(7), Issue: 34, 2014. с. 55-57.
 5. Пахльовська О. Мова влади і влада мови в пострадянському Задзеркаллі.
http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6525/Pakhlovska_mova_vlad_y_i_vlada_movy.pdf?sequence=1&isAllowed=y
 6. Українська мова у XX сторіччі: історія лінгвоциду. Документи і матеріали / Упорядн.: Л. Масенко, В. Кубайчук, О. Демська-Кульчицька; За ред. Л. Масенко. К.: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2005. 399 с.

Герасимович Андрій,
старший викладач
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

НЕОБХІДНІСТЬ ВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ ПРАЦІВНИКАМИ ПРАВООХОРОНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

У статті розглядається питання про необхідність знання і володіння іноземною мовою працівниками ОВС у сучасних реаліях

Ключові слова: *іншомовна компетенція, інтеграція, комунікативне спрямування, мовна підготовка, ЗНО з іноземної мови, взаємодія правоохоронних органів.*

У сучасному глобалізованому світі, де все і всі взаємопов'язані, професія правоохоронця набуває все більш інтегрованого значення. Це свідчить про те, що іншомовні компетенції правоохоронців стають затребуваними, як ніколи. На жаль, в Україні рівень володіння іноземними мовами працівниками правоохоронних органів залишається низьким, що логічно впливає із рівня іншомовних компетенцій населення України в цілому. І тому, сучасний представник поліцейських підрозділів, який здатний кваліфіковано спілкуватися іноземними мовами на професійному рівні як з іноземними колегами, так і з пересічними громадянами інших країн на побутові теми, залишається поки що реалією майбутнього.

У зв'язку з цим керівництвом МВС України видало наказ від 15 квітня 2016 року № 315 «Про затвердження порядку добору, направлення та зарахування кандидатів на навчання до вищих навчальних закладів МВС». Згідно з ним ЗНО з іноземної мови є обов'язковим для вступників для здобуття освітнього ступеня магістра з багатьох спеціальностей. Знання правоохоронцем

однієї чи кількох іноземних мов все більше вимагається та заохочується в правоохоронних органах світу. На це існує декілька причин: зростання міжнародної злочинності і, як наслідок, посиленням взаємодії правоохоронних організацій усього світу; збільшення міграційних процесів, які передусім виявляються у притоці мігрантів до розвинутих країн, що призводить до нової моделі сучасного суспільства; туристичним бумом із його потоками туристів до багатьох країн. Ці виклики вимагають від правоохоронців знання та володіння щонайменше однією іноземною мовою. Знання іноземної мови в реаліях сьогодення – це не лише умова успішної професійної діяльності працівника правоохоронних органів, а й його самореалізації в мультикультурному просторі. В умовах інтеграції України до європейської спільноти і світового співтовариства виникли нові вимоги до працівників правоохоронних органів. Згідно із законодавством України про національну поліцію поліцейське відомство має бути перетворене у правоохоронний орган європейського гатунку. Це можливо лише за умови всебічної фахової підготовки працівників поліції, яка здійснюватиметься за сучасними світовими стандартами. Підходи щодо професійної підготовки кадрів поліції мають багато спільного в різних країнах. Це, з одного боку, законодавчі вимоги, які визначають основні напрями діяльності правоохоронних органів, з іншого – нормативно-правові акти про освіту. Зрозуміло, що реформування поліції потребує підготовки нового покоління правоохоронців, для яких принципи гуманізму та демократії є основоположними. Одна із складових сучасної всебічної підготовки правоохоронців – мовна підготовка, яка передбачає володіння державною мовою і хоча б однією з найпоширеніших іноземних мов, без якої неможливе інтегрування України в європейську спільноту.

Згідно із загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної підготовки існує глобальна шкала з шести рівнів, для визначення рівня володіння мовою від базового до практично бездоганного. На жаль, лише 8–10% випускників шкіл демонструють рівень B1 за результатами вхідних тестів. Зрозуміло, що, маючи такі показники, викладачі використовують в своїй роботі індивідуальний

підхід, проводять факультативні заняття з іноземної мови, здійснюють тренування активних моделей у ситуаціях професіонального спілкування, поєднують навчальну діяльність з творчими завданнями: створенням презентацій, виконанням спільних проектів із застосуванням мультимедійних засобів. Під час первинного опанування лексикою та граматикою широко використовується переклад і реферування фахової літератури. Тому навчальні заклади МВС повинні готувати фахівців до можливої співпраці з працівниками правоохоронних органів інших країн. Навчальна програма передбачає вивчення особливостей поліцейських структур та правових систем інших країн, вивчення діяльності національних і міжнародних організацій по боротьбі зі злочинністю. Враховуючи зазначене вище, можна дійти висновку, що вивчення іноземної мови є засобом, за допомогою якого, з одного боку, відбувається розширення професійних знань, а з іншого, здійснюється формування вмінь та навичок із реалізації отриманих знань у ситуаціях професійного спілкування.

Головач Тетяна,
доцент кафедри

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

EDUCATIONAL PSYCHOLOGY IN TEACHING EFL FROM A THEORETICAL PERSPECTIVE

ОСВІТНЯ ПСИХОЛОГІЯ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ В ТЕОРЕТИЧНОМУ РАКУРСІ

У статті на основі аналізу доступних досліджень представлені основні підходи до трактування поняття "освітня психологія". Увага до ролі вчителя у навчальному процесі може бути ефективною у вивченні мови.

Ключові слова: освітня психологія, процес викладання та навчання, викладач, англійська мова як іноземна.

The article, based on the analysis of available research, presents main approaches to the interpretation of the concept "educational psychology". Attention to the teacher's role in the teaching process can be effective in learning the language.

Keywords: educational psychology, teaching-learning process, teacher, EFL.

English acts as a “lingua franca”, a common language that enables people from diverse backgrounds to communicate. It essentially refers to a language that is learned and spoken internationally and is characterized not only by the number of its native speakers but also by its second-language speakers.

Most teachers and students involved in the teaching-learning process for many hours in the class, but they haven't had much success. That's why psychologists working in the field of education are focused on identifying and studying learning methods to better understand how people absorb and retain new information.

Today's educational system is highly multifaceted. Learning processes are complex processes, where the teacher needs continuous development of his or her educational skills and teaching methods to suit general and specific educational goals, to achieve these goals and to ensure that the educational process is successful in performing them. There is no single learning approach that works for everyone. Learning is a lifelong endeavour.

Lack of motivation is a major obstacle to the student's academic achievement, so all teacher's efforts to eliminate these obstacles and to provide an incentive for the class to learn more. A skilful teacher reduces the student's stress and anxiety, and strengthen their self-esteem. The teacher should allow the learners to speak without tension even if they make a mistake in their words and created an intimate environment in the class which the learners can participate in the group discussions. The psychologists believe that the teacher should play the role of teacher-centred in the class and prevent any anxiety and also patiently correct their mistakes [3].

The aim of this paper is to investigate to what extent educational psychology helps teachers for achieving the objectives of teaching and increasing their efficiency.

Psychology effect education in every field of the teaching-learning process. As rightly noted by the authors, education and psychology are interdependent [1]. It is impossible to disagree that today in the modern era, educational psychology is the foundation of education.

The field of educational psychology has a long and prestigious history; it started with the ancient Greek philosophers like Plato and Aristotle. Now, educational psychology is developed to discuss the best methods and strategies of teaching and other issues concerning the learning process such as the relationship between a student and a teacher, and the nature of learning [2].

By examining the definitions provided by different scholars in their works it is possible to ascertain the real essence of educational psychology.

According to Moufida Bouffar educational psychology is the branch of psychology focused on the development of effective teaching techniques and the assessment of learners' aptitudes and progress [2]. In other words, educational psychology is the study of the behaviour, social, ethical, and cognitive development of students during their growth from children to adult learners. Educational psychologists develop and apply theories of teaching, learning, and human development to determine the most effective ways for educators to teach students.

Educational psychology can also be defined as understanding the educational syllabuses, studies and scientific understanding of the human behaviours that appear during the educational process. In addition, psychology provides methods and therapeutic strategies to solve educational problems [4].

As Saheleh Kheirabadi points out educational psychology is trying to use the principles of psychology and its various branches in the field of education. In educational psychology, topics such as: different learning methods and its rules, the process of thinking, memorizing, remembering, memory, intelligence, motivation, measurement, the role of teachers and learners in the transfer of learning, the

condition and situation of learning, discipline and academic achievement are considered and studied [3].

The teachers must be a good psychologist before they play the role of a teacher. Teacher's awareness of the student's motivation and its relationship with the teaching process provides a framework by which the teacher can choose effective teaching methods to teach the English language to them.

The knowledge of educational psychology enlightens the teacher about the ways and means in which learning can take place in the best possible manner. It is an indisputable fact that educational psychology helps the teacher to study the ability, interests, intelligence, needs and adopt different techniques of teaching for effective communication.

Jay Prakash remarks in this context that the importance of educational psychology for an EFL teacher can be divided into two aspects:

- 1) to study teaching and learning situations;
- 2) application of teaching and learning principles.

1) To study teaching and learning situations.

Educational psychology contributes a lot to increasing the teaching efficiency of the teacher in different areas mentioned below:

a) Individual difference: a teacher has to understand the individual difference of students regarding their ability, interests, attitudes and need at different levels of growth and development.

b) To know the classroom teaching-learning process: a well-developed theory of classroom teaching and learning is helpful for transacting the content to the students effectively, which includes classroom climate and the teaching competence which are required for effective communication and presentation of content.

c) Awareness of effective methods of teaching: classroom teaching depends on the teachers' knowledge about the interest of students and methods of teaching for the students of different age-groups.

d) Curriculum development: the developmental characteristics and needs of the students are also taken into account in the formulation of the curriculum.

e) To study the mental health of students: in the process of teaching and learning activities in the classroom, the mental health of the teacher and the taught plays a significant role.

f) Guidance to the students: A teacher has to play different roles in school as a guide, philosopher, and leader. The knowledge of psychology enables the teacher to provide the necessary educational and vocational guidance to the students of different age groups.

g) Measuring learning outcomes: the testing activities help in measuring learning outcomes of the students to judge their improvement and effectiveness of the teaching-learning process.

2) Application of teaching and learning principles.

a) Objectives of Education: teachers have to create the learning conditions to provide knowledge and experiences to the students for the changes in behaviour.

b) Use of Audio-Visual aids in teaching: many difficult concepts can be made easy and interesting by the use of audio-visual teaching aids.

c) Co-curricular activities: other activities like games, sports scouting, girls guiding, debates, cultural programmes are essential along with curricular activities for whole some development of the child.

d) Preparation of time table: the classroom teaching of various subjects is organized by a perfectly arranged time table. Knowledge preparation of time-table needs thoroughly psychology.

e) Democratic administration: the students' problems are to be solved sympathetically through mutual discussion and understanding.

The study of educational psychology is thus very useful for teachers for planning, organizing and evaluating the teaching-learning activities in the class [5].

Therefore, the teacher's success is a fundamental principle and the attention of all teachers to the use of educational and behavioural methods should be prioritized. Good teachers are responsible for ensuring the success and progress of their students. For this reason, this paper is highlighted the teacher's success depends on their psychological knowledge [3].

-
1. Akbar Soleiman Nezhad, Majid Vahedi The role of educational psychology in teacher education programs. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 30 (2011). P. 327–330.
 2. Bouaffar Moufida The Role of Educational Psychology in the Teaching Process within an EFL Classroom. URL: <http://archives.univ-biskra.dz/bitstream/123456789/4591/1/101.pdf>.
 3. Kheirabadi Saheleh The Role of Psychology in Teaching English Language as a Foreign Language. URL: <http://oaji.net/articles/2017/488-1530015623.pdf>.
 4. Virtue Mqran, Karima Siam, Abdel Rahim Balaroussi, Educational Psychology. URL: <https://steemit.com/science/@tosuccess/the-importance-of-educational-psychology>.
 5. Prakash Jay What is the Importance of Educational Psychology for Teachers? URL: <http://www.preservearticles.com/education/importance-of-educational-psychology-for-teachers/5248>.

Горун Галина,
старший викладач
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто основні зміни у викладанні англійської мови у вищій школі України за останні роки. Визначено основні новації, що базуються на європейському досвіді, розкрито їх сутність.

Ключові слова: *викладання англійської мови, європейські підходи, новації, європейські стандарти, реформи, зміни, методи навчання, мовна освіта.*

The author analyses the main changes in teaching English as a foreign language at the universities of Ukraine recent years. The latest trends, based on the European experience, are determined and their essence is explained.

Key words: *teaching English, European approach, new trends, European standards, reforms, changes, methods of teaching.*

В Україні відбуваються активні зміни та реформи. Остаточне визначення вектора розвитку держави, євроінтеграційні процеси зумовлюють нові вимоги до володіння іноземними мовами, зокрема й англійською. Було розроблено план заходів щодо посилення вивчення англійської мови, де зазначено, що інтеграція вітчизняної освіти до європейського та світового освітнього простору потребує володіння громадянами іноземними мовами на якісно новому рівні [1]. Міністерство освіти та науки України взяло курс на модернізацію системи підготовки викладачів іноземних мов, удосконалення системи підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов, запровадження міжнародних стандартів оцінювання учнів, студентів, учителів і викладачів [2]. Тому нині в Україні реалізуються нові підходи до навчання іноземних мов, зокрема й англійської, на основі європейського досвіду.

Переваги, які дає впровадження інноваційних європейських методик навчання англійської мови, є вагомими і заслуговують на більш детальний розгляд. Отже, одним із основних здобутків нового підходу є відповідність сучасним європейським стандартам освіти. Досягнута уніфікація рівнів навчання забезпечує єдність мети, змісту і засобів навчання англійської мови в Україні та світі. Нарешті має відійти в минуле практика розроблення внутрішніх, суто українських, стандартів засвоєння англійської мови, написання посібників і підручників фахівцями, які не є носіями мови і не мають досвіду проживання й діяльності в англійськомовних країнах, недостатньо знають світові тенденції методики навчання англійської мови.

Європейський досвід показує, що найбільш ефективним у навчанні іноземних мов є компетентісний підхід, спрямований на розвиток практичних

умінь, формування навичок і набуття досвіду користування повним набором теоретичних знань на практиці. За такого підходу англійська мова є засобом та знаряддям для вирішення практичних завдань у співпраці з іноземними партнерами, а не самоціллю, мовою заради мови, яка так і залишиться на рівні підручника й навчальної аудиторії і не використовуватиметься в реальному житті.

Європейські методики передбачають, що комунікація розглядається як основна мета використання мови. Саме комунікативний підхід покладено в основу навчально-методичних комплексів, розроблених групами фахівців-методистів, носіїв англійської мови, з урахуванням новітніх досліджень методики навчання, педагогіки, психології та інших суміжних наук. Сучасні навчально-методичні комплекси з англійської мови складаються з підручника (student's book або course book) та робочого зошита з аудіофайлами для студента (workbook with audio); комплектів CD та DVD; книги для викладача з детально розробленими методичними рекомендаціями не лише до курсу в цілому, а й до кожного заняття; рекомендацій щодо оцінювання виконання студентами кожного виду завдань; інтерактивних завдань на картках, що продукують непідготовлене усне чи письмове мовлення; комплектів тестів із кожної теми, тестів для поточного контролю (progress tests, mid-year tests) та підсумкових тестів із курсу.

Отже, у навчанні англійської мови провідним є розвиток компетенцій у всіх чотирьох видах мовленнєвої діяльності – читанні, аудіюванні, письмі й говорінні. Завдяки типовим завданням і вправам у навчально-методичних комплексах з англійської мови студенти поетапно опановують основні стратегії роботи з кожним видом мовленнєвої діяльності. Знаючи чітко визначені критерії, за якими здійснюється оцінювання рівня володіння англійською мовою, студенти здійснюють моніторинг власних успіхів і об'єктивно оцінюють власні досягнення.

Ще однією перевагою сучасних європейських комплексів є діяльнісно-орієнтований підхід, що передбачає засвоєння матеріалу, максимально

наближеного до реальних життєвих ситуацій та потреб користувачів мовою, завдання для розвитку критичного мислення, прагматичності, такі, що передбачають ознайомлення із реальними подіями, людьми й ситуаціями тощо. Під час вивчення англійської мови студенти розширюють знання в галузі інших наук, розвивають загальні та професійні компетентності, необхідні для продуктивної діяльності у XXI столітті.

Нова парадигма іншомовної освіти базується також на максимальному використанні мультимедійних засобів, аудіо- та відеоматеріалів із подальшим виконанням завдань та обговоренням на кожному занятті; застосуванні мережі Інтернет для створення мовленнєвого середовища для студентів (сайти для самостійного вивчення англійської мови, безкоштовні дистанційні курси, створення навчальних спільнот у віртуальному середовищі, спілкування англійською в соціальних мережах); залученні сучасних пристроїв для пошуку та оброблення інформації (смартфонів, планшетів, ноутбуків); організації проектної роботи студентів, застосуванні нестандартних і творчих завдань; залученні студентів до культурно-освітніх заходів, що проводяться іноземними мовами в позааудиторний час (англомовний дискусійний клуб, олімпіади, конкурси, виставки творчих робіт, декади іноземних мов, театральні вистави, англомовні табори тощо); участі студентів у програмах обмінів, стажуваннях і практиках за кордоном, передовсім в англомовних країнах.

Студенти навчаються як рецептивним, так і продуктивним видам діяльності. Значна частина часу відводиться продуктивному мовленню, що передбачає формулювання думок під час інтеракції. Використання рідної мови у процесі комунікації мінімізується. Рекомендовану кількість часу, коли викладач говорить на занятті, зменшено до 20%, натомість 80% часу відводиться на спілкування студентів іноземною мовою, що вивчається. За такого підходу навчання стає інтерактивним, передбачає зміну партнерів у спілкуванні завдяки роботі в парах, міні-групах (3-4 студенти) та великих групах (від 5 студентів), які змінюються зі зміною завдання. Це сприяє урізноманітненню видів діяльності та способів роботи на занятті, додає

динамічності й забезпечує кожному студенту максимальне залучення у процесі опанування мови, спонукає до навчання й саморозвитку протягом усього життя.

Педагогіка партнерства, демократична співпраця викладача зі студентами, що є концептуальною основою європейської освітньої системи, створює сприятливий психологічний клімат на заняттях, сприяє оптимальній організації навчальної діяльності та забезпеченню навчальної автономії кожного, результатом чого стає підвищення відповідальності студента за результати його навчання й мотивує до всебічного особистісного розвитку, а також дає можливість повноцінного розкриття свого потенціалу.

Реалізацію європейських підходів до навчання іноземних мов в українських ВНЗ вже розпочато, проте існує низка проблем, які виникають у професійній діяльності викладачів англійської мови, а саме: низький рівень володіння англійською мовою випускників шкіл; недостатня внутрішня мотивація до вивчення іноземних мов, зневіра у власних силах (так званий страх помилок), пропуски занять, низько розвинене вміння організувати власну роботу й засвоювати англійську мову системно в більшості студентів; неготовність взяти на себе відповідальність за процес та результати навчання; складність в адаптуванні до нової методики вивчення англійської мови, недостатня кількість аудиторних годин тощо.

Основними новаціями в підходах до викладання англійської мови в Україні, що базуються на європейському досвіді, є відхід від пострадянської методики; дотримання змісту Загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти, уніфікація рівнів навчання в Україні та світі, відповідність сучасним європейським стандартам мовної освіти.

1. Go Global : Національна програма вивчення та популяризації іноземних мов (National Foreign Language Learning and Promotion Initiative) [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу : http://osvitacv.com/uploads/go_global.pdf (Дата звернення: 01.03.2017).

2. Common European framework of reference for languages: learning, teaching, assessment [Електронний ресурс]. – Language Policy Unit, Strasbourg. Режимдоступу: https://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_EN.pdf (Дата звернення: 11.03.2017).

3. Вишневський О. Коріння проблем у вивченні іноземних мов [Електронний ресурс] / Омелян Вишневський // Сучасна освіта. Режим доступу : <http://osvita.ua/school/reform/53026/> (Дата звернення: 20.03.2017).

4. Хуторської А. Ключові освітні компетентності [Електронний ресурс] / А. Хуторської. Режим доступу : <http://osvita.ua/school/method/2340/> (Дата звернення: 09.03.2017).

Запотічна Роксолана,

викладач

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

ВИКОРИСТАННЯ ІГОР ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВНЗ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

У статті визначено роль інтерактивних ігор у вивченні іноземних мов здобувачами освіти вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання. Здійснено порівняльну характеристику ігор з більш традиційними практиками.

Ключові слова: *вивчення іноземних мов, інтерактивні ігри, ВНЗ зі специфічними умовами навчання.*

The role of interactive games in foreign languages studying by students of higher education establishments with specific training conditions has been defined in the article. Comparison of games with more traditional practices has been provided.

Key words: foreign languages studying, interactive games, higher education establishments with specific training conditions.

Вивчення іноземної мови є складним завданням. Необхідно докладати значних зусиль і підтримувати їх на належному рівні протягом тривалого періоду часу. З цієї причини необхідно застосовувати багато різних методів і процедур. Саме через творчу процедуру ми можемо створити середовище, яке може сприяти поліпшенню вивчення іноземної мови.

Ігри, та особливо навчальні ігри, є одним з методів і процедур, які викладач може використовувати для викладання іноземної мови. Ігри часто використовуються як інструменти «розігріву» або коли є додатковий час, що залишився вкінці заняття. На нашу думку, ігри повинні бути в центрі навчання іноземних мов, їх потрібно використовувати на всіх етапах заняття, за умови, що вони підходять здобувачам вищої освіти і ретельно вибираються. Ігри також добре підходять в якості вправ, які допомагають здобувачам вищої освіти пригадати матеріал у приємний, цікавий спосіб.

Існує поширена думка, що навіть якщо ігри призвели до порушення дисципліни, їх все одно варто застосовувати, оскільки вони мотивують здобувачів вищої освіти, сприяють комунікативній компетентності і можуть мати значну роль у поліпшенні вивчення іноземної мови [1, с. 3-4].

Існує низка причин того, що ігри заслуговують на чільне місце на заняттях з іноземної мови. По-перше, вони цікаві, що надзвичайно важливо, тому що вони можуть допомогти активізувати здобувачів вищої освіти, які раніше не були активні через відсутність інтересу. Підтримка активності здобувачів вищої освіти є життєво важливою, оскільки викладачі ніколи не зможуть навчити їх нічого, якщо вони не зможуть їх взяти участь у навчальному процесі.

По-друге, ігри також допомагають здобувачам вищої освіти будувати відносини і відчувати себе рівноправними. Застосування ігор під час занять сприяє створенню дружньої і позитивної атмосфери, яка є надзвичайно корисною для підтримування продуктивного навчального середовища.

По-третє, причиною того, що більшість людей, які хочуть вивчати іноземну мову, є можливість використовувати її в реальних ситуаціях, наприклад, під час подорожей. Ігри можуть бути дуже хорошим способом практикувати цю майстерність, тому що їх легко використовувати для відтворення різних ситуацій з реального життя. Крім того, використовуючи ігри на заняттях, викладач виділяє для здобувачів вищої освіти більшу роль, а він сам «виходить в тінь», що є позитивним моментом, оскільки дозволяє здобувачам вищої освіти брати на себе більше відповідальності. Крім того, це дозволяє здобувачам вищої освіти бути більш самостійними, що у свою чергу, підвищує рівень їхньої довіри до викладача.

По-п'яте, ігри підходять здобувачам вищої освіти з низькою самооцінкою, особливо, коли гра відбувається в невеликих групах, тому що тоді вони отримують можливість виступати перед меншою аудиторією, а не висловлюватися перед усією навчальною групою. Іноді легше відкритися під час гри, адже тоді атмосфера не настільки серйозна і більше уваги приділяється швидкості, а не граматичній правильності [2, с. 8].

Мовні ігри можна класифікувати за різними критеріями. Для прикладу:

- Сортувальні та організаційні ігри. Наприклад, у здобувачів вищої освіти є набір карток з різними продуктами, і вони сортують картки залежно від того, де можна купити ці продукти – у продуктовому магазині, універмазі тощо.

- Ігри, спрямовані на заповнення інформаційних прогалин. У таких іграх одна або більше людей мають інформацію, яку інші люди потребують для виконання завдання. Наприклад, одна людина може мати малюнок, а її партнер повинен створити подібний малюнок, слухаючи інформацію, надану людиною з малюнком.

- Ігри у вгадування. Це варіація ігор, спрямованих на заповнення інформаційних прогалин. Одним з найвідоміших прикладів гри у вгадування є 20 питань, в яких одна людина думає про відому особистість, місце або річ. Інші учасники можуть задати 20 запитань «так/ні», щоб вгадати, про кого або про що думає людина.

- Настільні ігри. Scrabble є однією з найпопулярніших настільних ігор, що особливо розвиває мовні навички

- Ігри в обмін. У цих іграх здобувачі вищої освіти обмінюються картками, іншими предметами або ідеями.

Рольові ігри / драми. Рольові ігри залучають здобувачів вищої освіти грати ролі, які вони не виконують у реальному житті або такі, які вони вже грають у реальному житті [3, с.1157-1158].

Погоджуючись з думкою Т. О. Ковальнової, ми вважаємо, що покоління сучасних здобувачів вищої освіти в основному цікавиться комп'ютерними іграми, які займають більшу частину їх вільного часу, вважаємо, що доцільно використовувати окремі частини або рівні гри на заняттях з англійської мови для ілюстрації або перевірки засвоєння певного мовного матеріалу. Також, комп'ютерні ігри можуть використовуватись опосередковано, тобто на заняттях виконувати завдання, пов'язані з обговоренням чи описом головних героїв та правил улюблених комп'ютерних ігор здобувачів вищої освіти, що суттєво допоможе викладачам залучити до навчання всіх здобувачів вищої освіти, використовуючи їх зацікавленість в даному виді діяльності, та підвищити їх мотивацію до вивчення англійської мови та її практичного використання.

Звісно необхідно розуміти, що заняття з використанням комп'ютерних ігор не можуть повністю замінити традиційні заняття з англійської мови. Тим не менш, вони можуть суттєво допомогти у залученні до занять всіх здобувачів вищої освіти групи, навіть тих, у яких рівень володіння англійською мовою досить низький, а також сприяти появі усвідомленої позитивної мотивації до подальшого вивчення англійської мови. Деякі теми або певну лексику важко запам'ятати і саме комп'ютерні ігри можуть з цим допомогти. Використання комп'ютерних ігор сприяє розвитку потреб у спілкуванні здобувачів вищої освіти англійською мовою, їх прагненням до набуття знань і практичних навичок. Провідним мотивом є інтерес до вивчення мови й спроможності здійснювати іншомовну мовленнєву діяльність.

Перш ніж використовувати комп'ютерні ігри на заняттях з англійської мови потрібно обов'язково дізнатися, в які ігри грають здобувачі вищої освіти. Якщо обрати гру, що їх не зацікавить, це буде марно витрачений час на занятті.

На жаль, багато з ігор, які були написані спеціально для вивчення англійської мови, зазвичай представляють собою тести, замасковані під ігри, тому вони не викликають інтересу у здобувачів вищої освіти і дуже швидко їм набридають.

Звісно на заняттях з англійської мови буде мало користі від використання авто- чи мотогонок або «ігор-стрілялок» (хоча все залежить від категорії здобувачів вищої освіти, наприклад, якщо ми працюємо з курсантами ВНЗ зі специфічними умовами навчання, можна, таким чином, набагато легше вивчити поліцейську техніку, типи зброї або її частини англійською мовою).

Найголовнішим у використанні комп'ютерних ігор на заняттях з іноземної мови є те, що здобувачі вищої освіти повинні бути забезпечені таким завданням, яке має мовну практику. У протилежному випадку вони будуть просто грати у гру.

Перед заняттям з використанням комп'ютерної гри викладачу необхідно окреслити навчальні цілі та з'ясувати, яка частина гри або її рівень найкраще відповідає окресленим цілям (оскільки ігри можуть бути досить довгими і на те, щоб пройти всю гру від початку до кінця одного заняття може не вистачити).

Як правило, викладачі іноземної мови, які використовували комп'ютерні ігри на своїх заняттях, радять брати ігри-пазли, оскільки вони вимагають від гравців знаходити рішення, використовуючи логіку чи дослідження, що дозволяє робити прогрес у грі. Можна також обирати ігри, засновані на спостереженнях, де потрібно знайти сховані предмети, а також ігри типу «виберись з кімнати» (де гравці повинні знайти об'єкти та ключі, що дозволять їм вийти з кімнати) [4].

1. Mubaslat M. The Effect of Using Educational Games on the Students' Achievement in English Language for the Primary Stage. 2012. 14 p. Retrieved from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED529467.pdf>
2. Sigurðardóttir S. The use of games in the language classroom. 2010. 42 p. Retrieved from: <https://skemman.is/bitstream/1946/6467/1/Sigrídurdogg2010.pdf>
3. Frydrychova Klimova B. Games in the Teaching of English / Procedia - Social and Behavioral Sciences. 2015. pp. 1157-1160.
4. Ковальова Т. Про використання комп'ютерних ігор на заняттях з англійської мови. 2015. Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія. [Електронний ресурс]. <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/10227/13428>

Кашук Мар'яна,

доцент кафедри

Липченко Тетяна,

викладач

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

РОЗВИТОК НАВИЧОК ДІЛОВОГО ЛИСТУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

У статті розглянуто важливість оволодіння навичками ділового листування. Наведено різновиди офіційних листів. Охарактеризовано правила написання листа-скарги.

Ключові слова: ділове листування, офіційний лист, лист-скарга.

The importance of mastering the skills of business correspondence is considered in the article. Some types of formal letters are proposed. The rules of writing the letter of complaint are characterized.

Key words: *business correspondence, formal letter, letter of complaint.*

Професійну компетентність і ділові якості співробітника будь-якої великої міжнародної компанії характеризує уміння правильно скласти діловий лист англійською мовою. Ділова англійська характеризується досить вузькою сферою вживання [3, с. 27]. Вивчення основ ділового листування – це унікальна можливість для студентів підвищення рівня володіння англійською мовою у професійній діяльності, збільшення потенційної можливості кар'єрного росту, вміння налагоджувати контакти із зарубіжними партнерами, здійснювати ділове листування з клієнтами, колегами або співробітниками [1, с. 114].

Ділові листи найбільш доречні при формальному знайомстві з компанією, підтвердженні контрактів, висловленні подяки, поваги чи скарги. По-друге, вони слугують корисним підґрунтям для важливої електронної або факсової пошти. Крім того, у разі виникнення технологічних проблем з факсами або електронною поштою діловий лист залишається єдиним письмовим способом ділової комунікації.

У сучасному міжнародному бізнесі вміння писати ділові листи англійською мовою є дуже важливим умінням, оскільки співпраця просто неможлива без взаєморозуміння. Існують чіткі правила ведення ділової переписки англійською мовою, проте ділові листи мають дуже широку класифікацію, а тому, дуже специфічні. Для різних видів ділового листування вимоги значно відрізняються. Ще більше розбіжності в правилах оформлення ділових листів українською та англійською мовами [2, с. 54].

Під час навчання діловому листуванню слід враховувати чимало аспектів, а саме:

- правила, етикет і особливості ділового листування;
 - класифікація, типи, види і стилі листів (наприклад: електронний лист, службова записка, запит і відповідь, скарга і вибачення, прес-реліз, звіт, лист-пропозиція, рекламний лист, рекламація, резюме, супровідний лист, факси, телеграми);

- структура ділового листа, звернення, заключні фрази, підпис, додатки, копії, тощо;
- найбільш загальноживані фрази і вирази, кліше, жаргонізми, сленг, аббревіатури, спеціальна лексика, скорочення, термінологія, особливості англомовного епістолярного жанру;
- орфографія, граматики, правопис, пунктуація і багато іншого.

Існує чимало видів ділових листів, при написанні яких слід дотримуватися відповідних правил. До ділових листів належать комерційний лист (Sales Letter), лист-заява (Application Letter), лист-скарга (Letter of Complaint), лист-доручення (Order Letter), лист по врегулюванню суперечок (Adjustment Letter), лист-запит (Inquiry Letter), лист-нагадування (Follow-up Letter), рекомендаційний лист (Letter of Recommendation), лист-підтвердження (Acknowledgement Letter), заява про звільнення (Letter of Resignation) тощо.

Кожен з вказаних листів має свою структуру і правила написання. Розглянемо правила написання листа-скарги.

Листи-скарги пишуть тоді, коли, насамперед потрібно висловити невдоволення певною продукцією чи наданням певної послуги. Незважаючи на те, що це лист-скарга, все ж не слід бути занадто різким. Мова, яку використовують в листах-скаргах, залежить від того, чи лист пишуть в помірному тоні чи у строгішому тоні.

Звичайно як і будь-який офіційний лист, лист-скарга починається звертанням. При цьому слід зауважити, що листи, які починаються, наприклад Dear Mr Jones (тобто, нам відоме ім'я людини), закінчуються фразою Yours sincerely. А листи, які починаються Dear Sir / Madam, закінчуються Yours faithfully.

Кращий спосіб почати лист – вказати ціль написання з самого початку. Це називається прямим підходом, і він встановлює тон для подальшого тексту листа, який має викликати інтерес у читача і дати відразу йому зрозуміти, в чому полягає суть проблеми.

Безумовно, дуже важливим при навчанні писанню ділових листів є вивчення стандартних шаблонних висловів, оскільки це дає можливість впевнено вести ділову переписку, змінюючи лише проблематику листа. Такі шаблонні формули використовують як на початку (opening remarks), так і в кінці листа (closing remarks).

Opening Remarks

(Mild tone)

- I am writing in connection with / on the subject of
- I wish to draw your attention to a problem which arose due to

(Strong tone)

- I am writing to express my strong dissatisfaction with the disgraceful treatment I received / the attitude of your staff.

- I am writing to complain about the appalling behavior of ... / the shocking quality of ... [4, с. 46].

Після вказання причини написання листа слід вказати самі проблеми, тобто, на що той хто пише, скаржиться. Слід звернути увагу, що кожна скарга повинна бути вказана окремим абзацом і обов'язково підтверджена доказами, прикладами.

Наступний абзац листа – це дії чи кроки, яких очікує той хто пише скаргу від тої чи іншої компанії чи особи. Це власне заключні фрази (closing remarks).

Closing Remarks

(Mild tone)

- I feel that I am entitled to a refund / replacement / compensation in the form of
- I hope / I would appreciate it if this matter could be dealt with promptly.

(Strong tone)

- I insist on / I demand a full refund / an immediate replacement.
- If the matter is not dealt with promptly, I shall be forced to take legal action / take the matter further [4, с. 46].

Слідуючи таким простим правилам, можна з успіхом навчитися вести ділову переписку.

-
1. Басс А.М. Научная и деловая корреспонденция / А.М. Басс. М.: Наука. 1991. 176 с.
 2. Плотников А.В. Деловая переписка с зарубежным партнером / А.В. Плотников. Киев: Мира. 1992. 125 с.
 3. Тарнопольський О.Б. Методика навчання англійської мови на II курсі технічного ВНЗ / О.Б. Тарнопольський. К. Вища школа. 1995. 167 с.
 4. Evans V., Dooley J. On Screen. Writing Book. В 2. Express Publishing. 2014.

Кузьо Любов,
доцент кафедри
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ІНШОМОВНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Проаналізовано якісні характеристики усного мовлення, організацію роботи над усною розмовною темою, що допомагають інтенсифікувати процес удосконалення навичок та вмінь студентів у мовленні на занятті англійської мови. Слід зазначити, що навчання іншомовному говорінню є складним процесом, який поряд із засвоєнням граматичного та лексичного матеріалу потребує також розвитку ситуативного та творчого мислення студентів. Таким чином, метою навчання іноземної мови у закладах вищої освіти є оволодіння іноземною мовою як засобом комунікації та формування навичок професійно спрямованого іншомовного говоріння студентів для

використання в майбутній діяльності. Адже, в умовах відкритого ринку праці готовність до професійного спілкування в іншомовному середовищі значно сприяє успішній професійній самореалізації та мобільності молодих фахівців.

Ключові слова: іншомовне мовлення, говоріння, навчальна ситуація, інтегроване заняття, рольова гра.

The qualitative characteristics of foreign language communication and the organization of work on oral spoken topic are analyzed, which help to intensify the process of improving students' skills in speaking English. It should be noted that learning to speak a language is a complex process that, in addition to mastering grammatical and lexical material, also requires the development of students' situational and creative thinking. Thus, the purpose of teaching a foreign language in higher education institutions is to master a foreign language as a means of communication and to develop the skills of professionally directed foreign language students to use in future activities. Indeed, in an open labor market, the willingness to engage in professional communication in a foreign language environment greatly contributes to the successful professional self-realization and mobility of young professionals.

Keywords: foreign language speech, speaking, learning situation, integrated training, role play.

Сучасне життя ставить перед викладачем великі завдання: давати підростаючому поколінню глибокі і міцні знання, виробляти вміння і навички застосовувати їх на практиці, формувати світогляд. Для цього викладачеві необхідно удосконалювати методи та прийоми навчання, зробити студента головною дійовою особою на занятті, щоб він наполегливо оволодівав іноземною мовою при допомозі викладача.

Оволодіти мовою – значить, в першу чергу, оволодіти навичками говоріння, а саме навичками озвучування висловлювань, навичками оперування лексичними одиницями та навичками граматичного оформлення речень.

Формування умінь іншомовного мовлення відбувається відповідно до закономірностей засвоєння будь-якої діяльності. Психологи називають кілька основних передумов успішного формування навичок.

1. Цілеспрямованість тренування.
2. Усвідомленість тренування.
3. Раціональне розгортання процесу тренування в часі.
4. Умотивованість актів висловлювання.
5. Протидія інтерференції.

Говоріння як вид мовленнєвої діяльності функціонує у двох формах – діалогічній і монологічній. Для правильної організації навчального процесу необхідно враховувати їх фактичну взаємозалежність. Монологічне мовлення визначають як зв'язне безперервне висловлювання однієї особи, адресоване одному або кільком співрозмовникам. Метою такого висловлювання є звичайно потреба певним чином вплинути на інших людей, у чомусь їх переконати, чогось домогтись тощо. Відповідно до цього розрізняють монолог-повідомлення, монолог-опис, монолог-міркування, монолог-переконання.

У своїй роботі викладач повинен застосовувати такі прийоми навчання, які сприяють підтриманню інтересу студентів до іноземної мови, допомагають залучити всіх студентів до мовленнєвої діяльності, підвищують ефективність заняття. До таких прийомів належать : навчальні ситуації; мовна зарядка; ігри, в тому числі рольові; бесіди на теми, пов'язані з інтересами студентів, їх життєвим досвідом, безпосереднім оточенням.

Великі можливості для підвищення ефективності заняття має його початок. Необхідно зосередити увагу студентів на темі розмови, дати їм можливість уважно слухати один одного і одночасно думати про те, як би вони самі відповіли на питання. Початок створює робочий настрій на занятті. Під час проведення мовної зарядки варто використовувати елементи гри, що допоможе зацікавити студентів і створить умови для їх активної мовної діяльності. Позитивний ефект при підготовці до монологічного мовлення дає і навчальна ситуація. Використання навчальної ситуації на занятті може слугувати різним

цілям навчання: розвивати навички діалогічного та монологічного мовлення, допомагає засвоєнню лексичного і граматичного матеріалу, є засобом перевірки розуміння прочитаного. Слід наголосити на вимогах, які ставляться перед навчальною ситуацією.

Вона повинна відповідати реальній ситуації спілкування; виховувати у студентів уважне ставлення до одногрупників, почуття дружби, ініціативності; повинна стимулювати мотивацію навчання; викликати інтерес до завдання, бажання добре його виконати.

Пропонуючи ситуацію спілкування, необхідно враховувати мовну підготовку студентів, вирішити питання про те, яка допомога буде надана менш підготовленим студентам.

Різновидом мовних вправ є створення ситуацій з опорою на мовні зразки. Тут перед студентами ставиться завдання – придумати ситуацію, в яку б органічно впліталась подана нова лексика. Студенти складають невелику розповідь, де використовують ці вирази.

Ефективною також є робота в малих групах. Це є одним із інтерактивних методів навчання. Учасники, розділені на маленькі (4-5 осіб) групи, обговорюють у них поставлену проблему, а потім представляють результати всім учасникам. Найбільшою перевагою дискусії в малих групах є можливість активної участі в ній усіх присутніх. Завдання для груп можуть бути як однакові, так і різні (однак, в такому випадку вони мають стосуватись різних аспектів однієї теми). Форма звіту груп залежить від групи, теми та винахідливості ведучого. Звітом може бути усне повідомлення, список, складений на великому аркуші паперу, малюнок і т. п.

Іще одним ефективним методом розвитку навичок монологічного мовлення, тобто навичок зв'язного мовлення, є переказ тексту. Переказ тексту - не механічна вправа, тому студенти повинні навчатись йому свідомо. При правильній роботі над переказом проявляються індивідуальні особливості студентів: фантазія, самостійність, творчість, в результаті чого переказ одного

тексту відрізняється у різних студентів. З огляду на те, що переказ – складний вид вправ, йому треба навчатись на занятті під керівництвом викладача.

Переказ – вправа, яка вимагає від студентів певних знань і умінь, тому навчати їх висловлюватись самостійно треба задовго до читання серйозних текстів. Існує ряд вправ, які спрямовані на розвиток навичок зв'язного висловлювання власних думок. Всі вони мають свою специфіку і застосовуються в різних комбінаціях на різних етапах навчання. Але їх можна розділити на 2 групи:

1. Вправи, що допомагають засвоїти певну кількість слів та виразів.
2. Вправи, що допомагають розвивати вміння логічного висловлювання.

Серед перших важливе місце посідають вправи на заучування напам'ять слів, виразів, мовних зразків, віршів. Виконання таких вправ допоможе студентам перейти від механічного заучування до самостійного висловлювання.

Іншим видом діяльності, який допомагає підвищити мовну активність студентів, є організація роботи над розвитком умінь ведення бесіди на задану тему.

Робота над усною темою на занятті включає три етапи: підготовчий або репродуктивний; репродуктивно-продуктивний і продуктивний.

Метою підготовчого етапу є введення студентів в усну тему шляхом повторення необхідного лексико-граматичного матеріалу. Робота на першому етапі проводиться зазвичай в такій послідовності: орієнтовне зауваження, зняття складностей (мовних і змістових), аудіювання з певним завданням і перевірка розуміння. В орієнтовному зауваженні повідомляється про вид навчальної діяльності і завдання для студентів. Після того, як вони прослухали завдання і текст, викладачеві рекомендується перевірити правильність розуміння загального змісту тексту. При перевірці окремих деталей змісту тексту забезпечується повторення тематичної лексики і визначається необхідний індивідуальний словник.

Продуктивний етап роботи над усним мовленням за темою орієнтує студентів на відносно вільне мовлення. Студент самостійно висловлюється на задану тему. Він довільно обирає форму викладу теми відносно до своєї мовної компетенції. Викладач може допомогти лише у виборі змісту.

Діалогічне мовлення – це процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. Тому в межах мовленнєвого акту кожен з учасників по черзі виступає як слухач і як мовець. Діалогічне мовлення є основою комунікативного методу навчання спілкуванню. Воно характеризується певними комунікативними, психологічними та лінгвістичними особливостями, серед яких варто виділити, насамперед, комунікативний аспект, при оптимальному врахуванні якого мінімізується емоційна напруга та усувається односторонній характер спілкування. З психологічної точки зору діалогічне мовлення завжди вмотивоване. Проте, в умовах навчання мотив сам по собі виникає не завжди. Саме тому необхідно створити умови, за яких в студентів з'явилося б бажання та потреба щось сказати, передати почуття, поговорити. Крім того, сприятливий психологічний клімат на занятті, доброзичливі стосунки, зацікавленість у роботі сприятимуть вмотивованості діалогічного мовлення, що є безпосереднім завданням викладача. Діалог передбачає зорове сприйняття співрозмовника й певну незавершеність висловлювань, що доповнюється позамовними засобами спілкування (мімікою, жестами, пантомімікою). Найбільш типовими комунікативними завданнями є: розпитати, попросити, запропонувати, повідомити, описати, розповісти, пояснити, оцінити, заперечити, обґрунтувати.

Рольова гра орієнтує студентів на планування особистої мовленнєвої поведінки і прогнозування поведінки співрозмовника. Такий вид діяльності передбачає елемент перевтілення студента у представника певної соціальної групи, професії, тощо. Через це рольові ігри часто сприймаються студентами як реальна дійсність: студенти отримують можливості для самовираження, яке здійснюється у рамках цих ролей. Кожен гравець виступає як частина соціального оточення інших і демонструє шаблон, в рамках якого він може

спробувати свою власну чи групову поведінку. Кінцевою метою рольової гри є відпрацювання комунікативних навичок та умінь. Учасники рольової гри не тільки роблять повідомлення з певної теми, але й невимушено вступають у бесіду, намагаються підтримати її, цікавляться думкою інших, обговорюють різні точки зору, кожен прагне висловити свою думку, і таким чином розмова стає невимушеною, що власне і є реалізацією комунікативного підходу. У відповідності із вищезгаданим рольову гру можна розглядати, як прийом та засіб особистісно-орієнтованого підходу. Адже умови і проведення гри надають можливості для здійснення індивідуалізації: підбору мовленнєвих партнерів і груп з урахуванням спільності їх інтересів, варіативних мовленнєвих завдань, підбору мовленнєвих партнерів з урахуванням їх стилю володіння іноземною мовою, розмежування режимів виконання та обсягу вправ для студентів з різним типом володіння мовленнєвою діяльністю, тощо.

Для формування навичок іншомовного спілкування на допомогу приходять також нестандартні види занять, такі як – заняття з комп'ютерною підтримкою, урок-подорож, урок діалог, урок-конференція, урок інформації, інтегрований урок, урок-вікторина, урок-проект, інтегровані заняття. Завдяки комп'ютерним технологіям студенти працюють в мережі Інтернет, слухають аудіо записи для тренування вимови та темпу мовлення, а також переглядають відео матеріали з подальшим обговоренням.

Певні якісні характеристики усного мовлення, чітка організація роботи над усною розмовною темою допоможуть інтенсифікувати процес удосконалення навичок та умінь студентів у мовленні на занятті англійської мови. Слід зазначити, що навчання іншомовному говорінню є складним процесом, який поряд із засвоєнням граматичного та лексичного матеріалу потребує також розвитку ситуативного та творчого мислення студентів. Таким чином, метою навчання іноземної мови у закладах вищої освіти є оволодіння іноземною мовою як засобом комунікації та формування навичок професійно спрямованого іншомовного говоріння студентів для використання в майбутній діяльності. Адже, в умовах відкритого ринку праці готовність до професійного

спілкування в іншомовному середовищі значно сприяє успішній професійній самореалізації та мобільності молодих фахівців.

1. Дудікова Л. Сучасні підходи викладання іноземних мов на не філологічних спеціальностях вищих навчальних закладів // Л. Дудікова // *Український науковий журнал. Серія : педагогіка*. 2013. № 1. С. 251-260.

2. Лебедева М. О. Особливості викладання англійської мови професійного спрямування студентам юридичного факультету // М. О. Лебедева // *Матеріали конференції Сучасні методи викладання іноземної мови професійного спрямування у вищій школі*. К. 2013, НТУУ “КПІ”. С. 204–213.

3. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко / за ред. О. І. Пометун. К. : Видавництво А. С. К., 2004. 192 с. 245 № 2 2015

4. Азарова Н. В. Інтерактивні технології навчання майбутніх правників / Н. В. Азарова // *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань: ПП Жовтий О. О., 2011. Випуск 39. Частина 2. С. 7–13.

5. Яковлева М. Упровадження інтерактивних методів навчання при вивченні іноземної мови у вищому юридичному навчальному закладі / М. Яковлева // *Наукові записки. Випуск 132. Серія : педагогічні науки*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. С. 231–234.

Медвідь Наталя,
старший викладач
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

Йдеться про історичні пам'ятки, що свідчать про умови та час виникнення української літературної мови. Подається тлумачення поняття державна мова, а також її роль та значущість у різні історичні етапи.

Ключові слова; *державність, літературна українська мова, державність мови.*

These are historical monuments that testify to the conditions and time of the emergence of Ukrainian literary language. The interpretation of the concept of the state language, as well as its role and significance in different historical stages is presented.

Key words: *statehood, literary Ukrainian language, statehood of the language.*

Із появою русів у IX ст. та заснуванням у Києві Української (Руської) держави починається історія української літературної мови. Вона засвідчена пам'ятками від середини XI століття: “Ізборник Святослава” 1076 р., Архангельське Євангеліє” 1056 р. Правда, ми говоримо про окремі пам'ятки, що дійшли до нас... Однак у роки т. зв. советського мовознавства (а ми маємо досвід нещодавньої фальсифікації виборів Президента) старші пам'ятки нашої мови, досить імовірно, могли бути знищеними. Для існування теорії про “три братські східнослов'янські народи”. Проте залишилися договори руських князів із греками. їх советська історіографія, зрозуміло, не могла відкинути. Звісно, вони, ці договори, уклалися двома мовами.

Життя Костянтина” найвиразніше свідчить, що року 860 (IX ст.) Костянтин, перебуваючи в Херсонесі, знайшов там Євангеліє й Псалтир, руськими письмЕни писані”. Тому ми повноправно можемо сьогодні говорити, що наша літературна мова постала ще десь за сотню літ до офіційного охрещення. А перший період державності української мови - це IX — XIV ст.

І в часи загарбання України (від XIV ст.) державність нашої мови зберігалась. Приміром, Статут Литовський 1529 р. визнавав право української

мови як офіційної мови Литовсько-Української держави: “А писар земский маєт поруску літерами й слови рускими всі листи, виписи й позови писати а не іншим єзиком й слови”.

Необхідно зазначити, що державність нашої мови пропала на цілих 400 років. Проголошення самостійності України 22 січня 1918 року відразу, як каже професор Іван Огієнко, митрополит Іларіон, “сильно зміцнило розвій нашої української літературної мови”. І це другий період державності, що тривав недовго, всього три роки. 28 серпня 1921 року починається більшовицьке знищення нашої мови. Триває воно довго — сімдесят років.

Здається, можна говорити про третю державність української мови. Мається на увазі 1991 рік! Однак годі бути фарисеями! До 2004 року, року нашого Воскресіння, Воскресіння нашої Держави, не маємо права говорити про якусь найменшу державність! Чому? Бо її просто не було, хоча був закон Про мови в Україні”, була 10 стаття Конституції України, де йдеться про її державну мову — українську.

Так і хочеться вигукнути з цього приводу мудрі слова Уласа Самчука: «Сило, що кермуєш космосом життя й смерті зроби й на цей раз справедливо!».

Усім відомо, що до 1991 року існувало лише одне поняття - “державна мова”. Навіть у часи страшного советського “вільного” мовознавства. Та й очевидно: коли є держава - мусить бути державна мова. Попри неї якогось сателіта: офіційної, офіціальної, урядової, формальної, юридичної, де-юре - іншої мови не може бути.

Лише тоді, коли Україна скинула із себе гніт рабства, чомусь наші урядовці, далекі від мови, ой, дуже й дуже далекі, виссали собі з пальця космічно-космологічний термін “офіційна мова”.

Бавилися вони ним, мов м'ячем футбольним, цілих 13 років! І вводили у сферу науково подібну, коло мовознавче, та у сферу науково суспільно-філософсько-депутатсько-маразматично-правову. Бачите, є в нас, окрім державної мови, ще й офіційно-недолуго-приватно-моя мова — офіційна українська мова! Повірте, жодна поважна мовознавча праця не вживає термін

“офіційна мова”. До того ж, у всьому лінгвістичному світі.

Погляньмо в спеціальні довідники, в наукові розробки, зрештою, в досягнення світової практики щодо мовно-політичних питань, - ніде не побачимо такого химерного поняття “офіційна мова”. Так, найновіший довідник “Увесь світ у цифрах і фактах” засвідчує найменші держави світу: Бруней, Бурунді, Бутан, Вануату тощо. І такі мініатюрні країни мають свої державні мови - малайську, кірунді, дзонг-ке, біслама.

А говорити нині про якусь офіційну мову в нашій державі — це свідчити про явну другосортність майже п’ятдесятимільйонного народу, історія мови якого налічує не сотні, а тисячі років. Про такий поважний вік нашої мови свідчать останні дослідження вчених, і як філологів, так і спеціалістів інших сфер. Приміром, добре враження справляє розвідка доктора економічних наук, професора Юрія Канигіна. У Конституції нашій, стаття 10, чітко, виразно й ясно окреслено, що державною мовою в Україні - є українська!

Оленюк Олена,

Рубель Наталя

*(Львівський національний університет
імені Івана Франка)*

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ У ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ

У статті визначені роль і місце іншомовної професійної підготовки майбутніх екологів у процесі їх професійної підготовки. Розглянуті особливості використання системного підходу у процесі іншомовної професійної підготовки майбутніх екологів.

Ключові слова: професійна підготовка майбутніх екологів, іншомовна професійна підготовка майбутніх екологів, системний підхід.

The role and the place of foreign language professional training in the process of the future ecologists' professional training have been defined. Specific features of the systematic approach in the professional foreign languages teaching in the process of future ecologists' foreign languages professional training have been analyzed.

Key words: future ecologists' professional training, future ecologists' foreign languages professional training, systematic approach.

Значне зростання кількості екологічних катастроф, необхідність налагодження співпраці у їх вирішенні та запобіганні, зумовлюють нагальність модернізації професійної підготовки майбутніх екологів. Сучасний еколог повинен володіти знаннями, технологіями, прийомами, ефективними методами швидкого професійного реагування на різні екологічні проблеми; вміти застосувати свої фундаментальні і прикладні знання у попередженні екологічних катастроф, а також володіти вмінням самостійного пошуку у питаннях опрацювання необхідної інформації професійного характеру, кількість якої в екологічній сфері неупинно зростає, як рідною, так й іноземною мовами [1, с. 7]. Глобальність майбутньої професійної діяльності зумовлюють особливу нагальність у модернізації іншомовної професійної підготовки майбутніх екологів у процесі їх професійної підготовки. Високий рівень володіння іноземною мовою став однією з найважливіших вимог і потреб професійної діяльності майбутнього фахівця, що зумовило необхідність напрацювання нових підходів до організації навчання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах, де здійснюється професійна підготовка майбутніх екологів [4, с. 1].

Приєднання України до європейського освітянського співтовариства зумовило внесення європейського виміру у сферу вищої освіти. Міністерство освіти і науки України, враховуючи рекомендації Ради Європи та у співпраці з Європейським центром вищої освіти та Міжнародною асоціацією

університетів, провели фундаментальну роботу щодо вироблення єдиних стандартів у сфері освіти для забезпечення визнання національної системи вищої освіти у європейському освітянському просторі. Галузевим стандартом вищої освіти України визначено головні завдання професійної підготовки майбутніх екологів в умовах входження її до Європейського та міжнародного простору. Одне з першочергових – формування готовності до здійснення ефективної комунікативної взаємодії в умовах іншомовного професійного середовища, тобто до професійного спілкування [2, с. 12].

Процес підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі можемо розглядати як складну систему послідовних дій, взаємопов'язаних між собою спільною метою. Тому необхідним у підготовці майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі вважаємо реалізацію засад **системного підходу**. Методологічною специфікою системного підходу є те, що метою дослідження виступає вивчення механізмів утворення складного цілісного об'єкту з окремих складових [3]. Особлива увага звертається на різноманітність внутрішніх та зовнішніх зв'язків системи, на процес об'єднання основних понять в єдину теоретичну картину, що дозволяє встановити сутність цілісності системи [3, с. 54]. Ю. Плотинський поняття системи визначає як велику кількість елементів, які пов'язані між собою і розглядаються як одне ціле [7, с. 12]. О. Петрашук трактує систему як складне явище, що складається з численних елементів, яким притаманні внутрішні зв'язки, і завдяки яким ці елементи утворюють сукупність [5, с. 37]. Д. Стеченко, О. Чмир вважають, що будь-яку систему можна визначити, як «сукупність, комбінацію або набір взаємопов'язаних елементів, що утворюють єдине ціле» [10, с. 59]. В основі системного підходу лежить принцип розчленовування досліджуваних багатокомпонентних об'єктів з врахуванням принципу найбільшої важливості зв'язків для цілої системи при різноманітні типів у кожній конкретній системі. Обґрунтування вибору найбільш адекватного розчленування здійснюється на основі розподілу сумарної одиниці аналізу. За таким принципом проводиться дослідження основних властивостей

системного об'єкту при нерозривному зв'язку структури і функції в її динаміці. Такими системами вважаємо: іншомовну професійно-комунікативну компетенцію як інтегральну якість майбутнього еколога, навчальне середовище підготовки майбутнього еколога до професійного спілкування в іншомовному середовищі, зміст цієї підготовки, систему підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі, освітні технології, передбачені згаданою системою.

Основними принципами системного підходу вважають принципи системності та цілісності. Принцип системності передбачає якість об'єкта виявляти ознаки системи через встановлені зв'язки між структурними елементами самої системи, які забезпечують її функціонування. З точки зору цілісності, можемо розглядати систему як єдине ціле зокрема, та як підсистему з точки зору вищих рівнів, загалом. Крім зазначених, характерними принципами системного підходу визначено також: структуризацію, множинність [11, с. 178]. З точки зору структуризації можемо аналізувати окремі елементи системи (підсистеми, різні рівні, їх елементи) та її взаємозв'язки у досліджуваній структурі. Множинність виявляється в аналізі і характеристиці цілісної системи та її елементів. Особливістю системи також є те, що певні інтегративні якості цілісної системи можуть бути нехарактерними для окремих її елементів. Інтеграція компонентів у системі дозволяє їй набувати нових якостей, у той час як якості самих окремих елементів можуть втрачатись повністю або частково. Важливим для реалізації системного підходу є також використання принципу випереджувального відображення. Згідно з цим принципом, не можна обмежуватись лише констатацією наявного стану системи, а необхідно прогнозувати її ймовірний розвиток у майбутньому [9, с.60].

Системний підхід повинен бути застосований у процесі побудови змісту навчання іноземної мови професійного спрямування, організації процесу формування іншомовної професійно-комунікативної компетенції майбутніх екологів, до суб'єктів навчального середовища (викладача та студентів), що

дозволить досягнути максимальної ефективності процесу підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі.

1. Білецька Г.А. Педагогічні умови інтеграції фундаментальних і професійно-орієнтованих дисциплін у підготовці екологів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Г. А. Білецька. Вінниця, 2004. 19 с.

2. Галузевий стандарт вищої освіти МОНУ. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра і спеціаліста з напрямку підготовки «Екологія». К. : МОНУ, 2008. 12 с.

3. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. — 2-е вид., переробл. і доп. / Ковальчук В. В., Моїсеєв Л. М. К. : ВД «Професіонал», 2004. 208 с.

4. Морська Л.І.Формування вмінь професійного спілкування англійською мовою у студентів факультету фізичного виховання: автореф.дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02.01./ Л.І.Морська. Київ,2001. 20с.

5. Петращук О. Система навчання іноземної мови. Поняття «система навчання та її зміст / О. Петращук // Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник. Кол. авторів під кер. С. Ю. Ніколаєвої. вид. 2-е, випр. і переробл. К. : Ленвіт, 2002. С. 37 58.

6. Пехота О. М. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота та ін.; за заг. ред. О. М. Пехоти. К. : А.С.К., 2002. 255 с.

7. Плотинский Ю. М. Модели социальных процес сов : учеб. пособие для высших учеб. заведений / Ю. М. Плотинский. 2-е изд, перераб. и доп. М. : Логос, 2001. 296 с.

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 787 "Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-

кваліфікаційними рівнями". // Освіта в Україні : Нормативна база. К. : КНТ, 2011. С. 289 324.

9. Сидоров С. В. Правила реализации системного подхода в управлении развивающейся школой [Электронный ресурс]. / С. В. Сидоров // *Знание. Понимание. Умение* : Электрон. журнал. 2010. №2 : Педагогика. Психология. Электрон. Текст. Дані. Режим доступу : 30.12.2010 : http://zpu-journal.ru/e-zpu/2010/2/Sidorov_Systematic_Approach/>. Заголовок з екрана).

10. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень : підручник / Д. М. Стеченко, О. С. Чмир. К. : Знання, 2005. 309с. (Вища освіта ХХІ століття).

11. Blauberger I. V. Systems Theory Philosophical and Methodological Problems / I. V. Blauberger, V. N. Sadovsky, E. G. Yudin. Moscow : Progress Publishers, 1977. 318 p.

Посохова Анжела,
старший викладач,
Вербицька Христина,
доцент кафедри,
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

INNOVATIVE LEARNING STRATEGIES IN MODERN PEDAGOGY

Стаття висвітлює 10 основних освітніх стратегій в сучасній педагогіці, що активно впроваджуються та успішно зарекомендували себе в процесі навчання не лише в Україні, але і країнах ЄС. До них відносяться такі освітні технології, як перехресне навчання, навчання через аргументацію, "випадкове" навчання, навчання, базоване на контексті, арифметичне мислення, наукове

навчання, пізнавальне навчання, адаптивне викладання, аналітика емоцій, "таємне" оцінювання.

Ключові слова: освітні стратегії, процес навчання, сучасна педагогіка.

The article deals with 10 main innovative learning strategies in modern pedagogy that are widely used and successfully recommended themselves in the process of studying not only in Ukraine, but also in the countries of European Union. They include the following ones: crossover learning, incidental learning, learning through argumentation, context-based learning, computational thinking, learning by doing science, embodied learning, adaptive teaching, analytics of emotions, stealth assessment.

Key words: learning strategies, the process of studying, modern pedagogy.

1. Crossover Learning

Learning in informal settings, such as museums and after-school clubs, can link educational content with issues that matter to learners in their lives. These connections work in both directions. Learning in schools and colleges can be enriched by experiences from everyday life; informal learning can be deepened by adding questions and knowledge from the classroom. These connected experiences spark further interest and motivation to learn.

2. Learning through Argumentation

Students can advance their understanding of science and mathematics by arguing in ways similar to professional scientists and mathematicians. Argumentation helps students attend to contrasting ideas, which can deepen their learning. It makes technical reasoning public, for all to learn. It also allows students to refine ideas with others, so they learn how scientists work together to establish or refute claims.

Teachers can spark meaningful discussion in classrooms by encouraging students to ask open-ended questions, re-state remarks in more scientific language, and develop and use models to construct explanations. When students argue in scientific ways, they learn how to take turns, listen actively, and respond constructively to others. Professional development can help teachers to learn these

strategies and overcome challenges, such as how to share their intellectual expertise with students appropriately.

3. Incidental Learning

Incidental learning is unplanned or unintentional learning. It may occur while carrying out an activity that is seemingly unrelated to what is learned. Early research on this topic dealt with how people learn in their daily routines at their workplaces.

For many people, mobile devices have been integrated into their daily lives, providing many opportunities for technology-supported incidental learning. Unlike formal education, incidental learning is not led by a teacher, nor does it follow a structured curriculum, or result in formal certification.

However, it may trigger self-reflection and this could be used to encourage learners to reconceive what could otherwise be isolated learning fragments as part of more coherent and longer-term learning journeys.

4. Context-Based Learning

Context enables us to learn from experience. By interpreting new information in the context of where and when it occurs and relating it to what we already know, we come to understand its relevance and meaning. In a classroom or lecture theater, the context is typically confined to a fixed space and limited time. Beyond the classroom, learning can come from an enriched context such as visiting a heritage site or museum, or being immersed in a good book.

We have opportunities to create context, by interacting with our surroundings, holding conversations, making notes, and modifying nearby objects. We can also come to understand context by exploring the world around us, supported by guides and measuring instruments. It follows that to design effective sites for learning, at schools, museums and websites, requires a deep understanding of how context shapes and is shaped by the process of learning.

5. Computational Thinking

Computational thinking is a powerful approach to thinking and problem solving. It involves breaking large problems down into smaller ones (decomposition), recognizing how these relate to problems that have been solved in the past (pattern

recognition), setting aside unimportant details (abstraction), identifying and developing the steps that will be necessary to reach a solution (algorithms) and refining these steps (debugging).

Such computational thinking skills can be valuable in many aspects of life, ranging from writing a recipe to share a favorite dish with friends, through planning a holiday or expedition, to deploying a scientific team to tackle a difficult challenge like an outbreak of disease.

The aim is to teach children to structure problems so they can be solved. Computational thinking can be taught as part of mathematics, science and art or in other settings.

6. Learning by Doing Science (with remote labs)

Engaging with authentic scientific tools and practices such as controlling remote laboratory experiments or telescopes can build science inquiry skills, improve conceptual understanding, and increase motivation. Remote access to specialized equipment, first developed for scientists and university students, is now expanding to trainee teachers and school students. A remote lab typically consists of apparatus or equipment, robotic arms to operate it, and cameras that provide views of the experiments as they unfold.

Remote lab systems can reduce barriers to participation by providing user-friendly Web interfaces, curriculum materials, and professional development for teachers.

With appropriate support, access to remote labs can deepen understanding for teachers and students by offering hands-on investigations and opportunities for direct-observation that complement textbook learning. Access to remote labs can also bring such experiences into the school classroom. For example, students can use a high-quality, distant telescope to make observations of the night sky during daytime school science classes.

7. Embodied Learning

Embodied learning involves self-awareness of the body interacting with a real or simulated world to support the learning process. When learning a new sport, physical

movement is an obvious part of the learning process. In embodied learning, the aim is that mind and body work together so that physical feedback and actions reinforce the learning process.

Technology to aid this includes wearable sensors that gather personal physical and biological data, visual systems that track movement, and mobile devices that respond to actions such as tilting and motion. This approach can be applied to the exploration of aspects of physical sciences such as friction, acceleration, and force, or to investigate simulated situations such as the structure of molecules.

For more general learning, the process of physical action provides a way to engage learners in feeling as they learn. Being more aware of how one's body interacts with the world can also support the development of a mindful approach to learning and well-being.

8. Adaptive Teaching

All learners are different. However, most educational presentations and materials are the same for all. This creates a learning problem, by putting a burden on the learner to figure out how to engage with the content. It means that some learners will be bored, others will be lost, and very few are likely to discover paths through the content that result in optimal learning. Adaptive teaching offers a solution to this problem. It uses data about a learner's previous and current learning to create a personalized path through educational content.

Adaptive teaching systems recommend the best places to start new content and when to review old content. They also provide various tools for monitoring one's progress. They build on longstanding learning practices, such as textbook reading, and add a layer of computer-guided support.

Data such as time spent reading and self-assessment scores can form a basis for guiding each learner through educational materials. Adaptive teaching can either be applied to classroom activities or in online environments where learners control their own pace of study.

9. Analytics of Emotions

Automated methods of eye tracking and facial recognition can analyze how students learn, then respond differently to their emotional and cognitive states. Typical cognitive aspects of learning include whether students have answered a question and how they explain their knowledge. Non-cognitive aspects include whether a student is frustrated, confused, or distracted.

More generally, students have mindsets (such as seeing their brain as fixed or malleable), strategies (such as reflecting on learning, seeking help and planning how to learn), and qualities of engagement (such as tenacity) which deeply affect how they learn.

For classroom teaching, a promising approach is to combine computer-based systems for cognitive tutoring with the expertise of human teachers in responding to students' emotions and dispositions, so that teaching can become more responsive to the whole learner.

10. Stealth Assessment

The automatic data collection that goes on in the background when students work with rich digital environments can be applied to unobtrusive, 'stealth', assessment of their learning processes.

Stealth assessment borrows techniques from online role-playing games such as World of Warcraft, in which the system continually collects data about players' actions, making inferences about their goals and strategies in order to present appropriate new challenges. This idea of embedding assessment into a simulated learning environment is now being extended to schools, in topics such as science and history, as well as to adult education.

The claim is that stealth assessment can test hard-to-measure aspects of learning such as perseverance, creativity, and strategic thinking. It can also collect information about students' learning states and processes without asking them to stop and take an examination. In principle, stealth assessment techniques could provide teachers with continual data on how each learner is progressing.

Рій Мирослава,

викладач

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті розглядається проблема формування професійних якостей майбутніх юристів у процесі вивчення іноземних мов. Особлива увага звертається на формуванні іншомовної професійно комунікативної компетентності майбутніх юристів.

Ключові слова: *підвищення професійної компетентності майбутніх спеціалістів, формування іншомовної професійно комунікативної компетентності майбутніх юристів, формуванні мовної діяльності, професійно-орієнтоване навчання, комунікативна обізнаність.*

The article presents the actual problem of professional communicative competence of the future specialists by learning the foreign languages. Special attention is paid to the increase of professional competence of future lawyers.

Key words: *the increase of professional competence of future specialists formation of foreign-language professionally-communicative competence of future lawyers, formation of linguistic activity, vocational training, communicative awareness.*

Нині актуальним є дослідження проблем підвищення професійної компетентності майбутніх спеціалістів, їхньої підготовки до діяльності у сучасних соціально-економічних умовах. Досліджуючи стандарти вищої професійної освіти протягом останніх років, не можна не зазначити помітне

зростання рівня вимог до володіння іноземною мовою студентами нелінгвістичних навчальних закладів. При цьому володіння іноземною мовою охоплює не тільки вміння здобувати професійну підготовку. В умовах розширення сфер співробітництва з зарубіжними партнерами надзвичайно актуальною стає здатність спілкуватися з іноземними колегами. Відповідно, одним із найважливіших елементів професійної компетентності майбутніх юристів є володіння іноземною мовою на рівні, доступному для сприйняття реципієнтом. Саме тому навчання іноземної мови як засобу комунікації у процесі майбутньої професійної діяльності є пріоритетним завданням викладача. Таким чином, формування іншомовної професійнокомунікативної компетентності майбутніх юристів, необхідної їм для обробки та використання інформації іноземною мовою є актуальною проблемою сучасної професійної вищої школи.

Проблему удосконалення фахової підготовки юристів досліджували Бадурка О., Біленчук П., Коваль Н., Скакун О. Окремим аспектам мовної підготовки правників присвячені роботи Артикуца Н., Прадіда Ю., Токарської А. У наш час все більше уваги приділяється аспектам вивчення іноземної мови як мови професійної взаємодії. Зокрема, проблема навчання професійно-орієнтованої іноземної мови досліджувалась такими авторами як О.Г.Поляков, Н.Д. Гальскова, А. Waters, Т. Hutchinson. Однак проблема формування професійних якостей майбутніх юристів у процесі вивчення іноземних мов залишається не достатньо дослідженою на теренах сучасної педагогічної науки. Це і зумовило актуальність дослідження.

Головне завдання при навчання іноземної мови полягає у формуванні мовної діяльності студента тією мовою, що вивчається. Специфіка оволодіння мовою полягає не стільки в сприйнятті та розумінні навчальної інформації, скільки у формуванні різних видів мовної діяльності з використанням мови, що вимагає тривалого тренування [1, с. 61]. Таким чином, сучасна методика викладання іноземної мови повинна вирішувати завдання підготовки

професіонала, здатного до самостійного вирішення різноманітних комунікативних завдань, що виникають у процесі професійної діяльності.

Цільове або професійно-орієнтоване вивчення іноземних мов будується не тільки на базі загальноповсякденної міжстильової лексики, але і значною мірою на лексиці, яка є властивою для певної професійної групи. Умовами для професійно-орієнтованого навчання іноземної мови студентів юридичних факультетів є необхідність ознайомлення їх з загальною та юридичною терміносистемою права, читання аутентичних текстів, формування в них навичок самостійної роботи зі створення індивідуального словника, оволодіння навичками усного професійного спілкування на прикладах найпоширеніших ситуацій повсякденного спілкування, необхідних для професійної комунікації [2].

Професійно-орієнтована лексична обізнаність юриста – це знання професійних лексичних одиниць і вміння їх застосовувати у різних ситуаціях професійного спілкування. Таким чином, завдання формування у студентів-юристів професійноорієнтованої лексичної обізнаності на сучасному етапі полягають:

- у розвитку вміння і швидко застосовувати за різних обставин лексичне мислення студента;
- у формуванні навичок використовувати синонімічну сукупність іноземної мови; у розвитку мовної здатності добре і швидко міркувати, зіставляти різні думки, всебічно зважувати їх, роблячи певні висновки; у
- поглибленні вміння передбачення закономірностей розвитку і закінчення явищ і процесів у природі й суспільстві під час читання юридичних текстів іноземною мовою, зокрема англійською чи німецькою, або сприйняття їх на слух;
- у поглибленні навичок самостійної роботи з текстом за фахом, удосконалювання вміння до самонавчання;
- у розвитку комунікативних здібностей.

На початковому етапі вивчення іноземної мови здійснюється формування навичок і вмінь спілкування в усній і писемній формах у межах сфер і ситуацій, визначених програмою відповідно до вікових особливостей студентів і їхніх інтересів, на основі використання прийнятих для цього мовленнєвих зразків [3, с.10]. Оволодіння іноземною мовою розглядається як певний рівень сформованості навичок і вмінь використовувати мову для усного і писемного спілкування, як механізм пізнання історії, культури, особливостей політичної, правової сфер життя інших народів. Юристу необхідно на високому рівні володіти фаховою термінологією, адже її досконале знання, доцільне застосування в галузі юриспруденції є запорукою успішної професійної діяльності. Формуванню термінологічної компетенції слід приділяти увагу не лише у процесі вивчення фахових дисциплін, а й за допомогою засобів іноземної мови.

Як показує досвід, одним з найефективніших способів оволодіння юридичною лексикою студентами правових факультетів виявився понятійножанровий підхід, який спрямовується на ознайомлення із загальними особливостями функціонування юридичної термінології в різних типах юридичних текстів, залежно від функціонально-стилістичного різновиду тексту і жанру. Для роботи за допомогою цього методу викладачеві необхідно чітко уявляти собі, які ознаки юридичної термінології переважають в різних жанрах, які належать законодавчому, документальному і судовому реєстрам, які відповідають вузьким професійним сферам побутових джерел права, а на які з них у першу чергу необхідно звертати увагу студентам юридичних факультетів, які, опановуючи мову спеціальності, повинні оволодіти сукупністю всіх мовних засобів, що застосовуються в спеціальній області комунікації, гарантуючи розуміння між людьми, що працюють в даній області [4].

Поєднуючи такі підходи та застосовуючи міжпредметні зв'язки, можна досягти значно кращих результатів, виробити у майбутнього фахівця глибоке розуміння професійної терміносистеми, навчити його доцільно послуговуватись здобутими знаннями. Показниками сформованості культури

мовлення є правильність, точність висловлювань, якість і доступність викладу, чистота і виразність мовлення, багатство мовних засобів, доречність висловлювань, відсутність „слів паразитів”, різноманіття лексики, логічність, стилістична довершеність. Висока комунікативна обізнаність правовика формується в умовах навчальної діяльності й розрізняється як інтегральна якість, що об’єднує особистісні та професійні параметри.

Отже, можна констатувати, що професійно-орієнтоване навчання іноземної мови дозволяє організувати активну взаємодію всіх учасників процесу спілкування, за якого відбувається взаємозбагачуючий обмін аутентичною, професійно значущою інформацією іноземною мовою, набуття вмінь професійного спілкування. Особливістю профільно-орієнтованого навчання іноземної мови студентів юридичних спеціальностей в немовному ВНЗ є максимальне врахування специфіки професійної сфери.

-
1. Pendans M. Les activites d'apprentissage en classe de langue / Pendans M. – Paris: Hachette, 1998. 61 с
 2. Розенбаум Е.Н. Основы обучения диалогической речи на языковом факультете педагогических вузов. М.: Просвещение 1975. 268 с.
 3. Le francais dans le mond. Revue international et professeurs de francais. – Paris: № 303. Mars-Avril, 1999. P. 8–10.
 4. Мицич П. Как провести деловую беседу / П. Мицич. – М.: Экономика, 1997. 167 с.

Романюк Ольга,

викладач

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

КРЕАТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

У статті розглянуто головні завдання та характеристику деяких креативних методів навчання. Висвітлено переваги застосування креативних методів навчання іноземних мов.

Ключові слова: *креативні методи навчання, метод придумування, метод «мозкового штурму», метод інверсії, навчання іноземної мови.*

The article deals with the main tasks and characteristics of some creative teaching methods. Also the advantages of creative methods of teaching foreign languages are highlighted.

Key words: *creative methods of teaching, excogitation method, brainstorming, inversion method, foreign language teaching.*

Вивчення іноземної мови – процес тривалий та нелегкий, проте вартий усіх старань, знання іноземних мов в епоху глобалізації та розвитку національно-технічного прогресу набуває все більшого значення. На сучасному етапі існує багато різних методів навчання іноземних мов, але ж як обрати викладачеві метод, який би був найбільш результативним у роботі із здобувачами вищої освіти (ЗВО)? Так, з метою забезпечення креативного розвитку особистості ЗВО під час навчального процесу сучасна дидактика рекомендує збагачувати традиційні методи навчання новаторськими прийомами та способами, які б мотивували суб'єктів навчання у підготовці до майбутньої професійної діяльності [1;2].

Для досягнення високого рівня іноземної мови викладачеві важливо знати новітні методи викладання, спеціальні навчальні техніки та прийоми, щоб оптимально підібрати той чи інший метод відповідно до рівня знань, потреб, інтересів ЗВО тощо. Раціональне та вмотивоване використання методів навчання на заняттях іноземної мови вимагає креативного підходу з боку викладача. Результати наукових досліджень і педагогічний досвід сучасних

педагогів та науковців (А.Муратов, Е.Полат, Т.Полилова, Т.Шапошникова та ін.) дають змогу стверджувати, що використання креативних методів навчання має низку вагомих переваг над традиційними методами в контексті формування у ЗВО загальнолюдських цінностей. Ці переваги полягають в тому, що в умовах сучасної системи навчання вони легко вписуються в навчальний процес.

Основою креативних методів є залучення учасників навчання до діяльності, відомо, що людина найбільше вчиться і запам'ятовує в процесі своєї діяльності. Під час використання креативних методів, навчання часто відбувається у групах. Креативні методи дають можливість індивідуального підходу до кожного стилю та кожної особи зокрема, використання цих відмінностей сприяє збільшенню потенціалу всієї групи. Варто виокремити, що креативні методи залучають кожного із ЗВО до створення навчання, проте проблемою результативного навчання може бути пасивність ЗВО. Однак слід пам'ятати, що кожне заняття повинне відрізнятися від інших, кожна група є іншою, різними є також її потреби. Зважаючи на це, кожного разу навчальні методи слід пристосовувати до потреб групи [3].

Розглянемо деякі креативні методи навчання детальніше. Метод придумування – це спосіб створення невідомого раніше продукту за результатами певних розумових дій. Метод реалізується за допомогою таких прийомів: заміщення якості одного об'єкта якостями іншого з метою створення нового об'єкта; пошук властивостей об'єкта в іншому середовищі; зміна елемента об'єкта, що вивчається, та опис властивостей нового об'єкта, який здобуто за результатами цієї зміни.

Метод «мозкового штурму» – це метод висування творчих ідей у процесі розв'язування наукової чи технічної проблеми, використання згаданого методу стимулює творче мислення. Головне завдання методу – збирання щонайбільшого числа ідей з результатами звільнення учасників обговорення від інерції мислення і стереотипів. Характерними особливостями методу є: спрямованість на активізацію творчої думки ЗВО; використання засобів, які

знижують критичність та самокритичність особистості завдяки чому зростає її впевненість у собі; створення умов для появи нових ідей.

Наступний метод також часто використовується на практиці, це метод інверсії, або звернення, орієнтований на пошук ідей у нових, несподіваних напрямках, здебільшого протилежних традиційним поглядам та переконанням. Характерними особливостями цього методу є: орієнтація на принцип дуалізму; розвиток діалектики мислення студентів; вплив на рівень розвитку творчих здібностей.

За допомогою креативних методів навчання на заняттях з іноземної мови ЗВО отримують нові емоції, що сприяє кращому засвоєнню фахової інформації іноземною мовою, та зокрема запам'ятовуванню, впливає на розвиток ключових компетенцій, збагачує процес навчання та підвищує його продуктивність. Це, у свою чергу, підвищує мотивацію вивчення іноземної мови. Можемо зробити висновок, що креативні методи навчання цікаві як для ЗВО, так і для викладача, але не потрібно забувати про традиційні методи вивчення іноземних мов, які безперечно не втратили своєї методичної цінності й сьогодні. Поєднання сучасних та традиційних методів навчання лише збагачує та урізноманітнює навчальний процес.

1. Булка Н. І. Креативність і соціальна компетентність // *Практична психологія та соціальна робота*. 2001. № 10. С. 46–49.

2. Сидорчук Т. А. Система творческих заданий как средство креативности на начальном этапе становления личности: Автореф. Дис. ... канд. пед. наук. М., 1998. 146 с.

3. Харцій О. М. Значення креативності в освіті: Навчальний посібник. Х: Основа, 2008. 189 с.

Сковронська Ірина,
завідувач кафедри
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

КОМУНІКАТИВНИЙ, ОСВІТНІЙ, РОЗВИВАЮЧИЙ, ВИХОВНИЙ АСПЕКТИ ЯК НЕОБХІДНІ СКЛАДОВІ МЕТИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

На основі аналізу сучасної методичної літератури у статті зацентровано увагу на комплексній структурі мети навчання іноземної мови, розуміння її як здатності до міжкультурного іношомовного спілкування. Методична концепція розглядається як стратегія і тактика навчання іноземної мови.

Ключові слова: *інтеграція, мовна культура, національна ментальність, навчання, комунікативна компетентність, концепція, ефективність.*

On the base of analysis of modern methodical literature the main attention in the article is accented on the complex structure of the aim of foreign language studying, definition its strategy and tactics.

Key words: *integration, language culture, national mentality, learning, communicative competence, concept, efficiency.*

Аналіз методики навчання іноземних мов загалом зумовлює розгляд її під кутом експериментальної, дослідницької науки, яка враховує національні особливості та розробляє раціональні шляхи навчання. При цьому основна роль належить теорії пізнання, практичному досвіду та впливові суміжних дисциплін. Правильне орієнтування на засвоєння та розуміння мови починається з розуміння процесу відображення того чи іншого явища об'єктивної реальності. Жодне слово однієї мови не повідомляє про предмет те ж саме, що і слово, яке позначає той самий предмет у іншій мові. Зміст формальних структур мови, її власне мовне значення В.фон Гумбольдт називає "мовною свідомістю" [1, с.106]. Між мовною особистістю і національним характером існує глибинний

зв'язок. Тісне поєднання мови й етносу, мови і національної ментальності є особливо важливими у плані відображення національного самоусвідомлення кожного народу.

Освітні системи європейських та світових держав, їх розвиток, поступ, позитивні зміни прямо пропорційно залежать від змін у їх суспільно-політичному та економічному житті. Стійка тенденція гуманізації та деідеологізації всього комплексу освітніх дисциплін має сприяти підготовці студента до активного життя в мінливому світі, відмові від ідей етноцентризму, оволодінню сучасними формами міжособистісних і міжнаціональних стосунків. Світова та регіональна інтеграція уже подолала блокову економічну та військово-політичну стратегію, привела до формування принципово нового багатовимірного соціокультурного простору. У такій ситуації системи освіти багатьох країн світу ставлять за мету підготувати учнів до культурного, професійного та особистісного спілкування з представниками інших країн, ознайомити з їх традиціями, суспільним устроєм та мовною культурою[4, с.112].

Здійснюючи ретроспективний аналіз навчальних матеріалів, методичних теорій, узагальнюючи досвід креативних методик, доходимо висновку, що вивчення іноземних мов є важливим засобом спілкування між народами, кращого ознайомлення з культурою країни, мова якої вивчається, зміцнення міжнародного співробітництва, що є нагальною потребою для України, тому надзвичайно важливим сьогодні є забезпечення належних умов для оволодіння іноземними мовами молодого покоління держави.

Власне поняття концепції та її визначення і є чи не найважливішою умовою успішного навчання предмета “Іноземна мова”, що включає поняття її чіткої стратегії і тактики. До проблем успішного формування іншомовної компетенції у своїх науково-методичних працях зверталися чимало вчених-лінгвістів, методистів (Е.В. Мірошніченко, І.М. Берман, В.С. Коростильов, С.Ф. Шатілова, Ю.В. Гнаткевич, Г.О. Китайгородська, Ю.І. Пассов та ін.). Їх досвід засвідчує, що основними ключовими питаннями, які пояснює і на які дає відповідь методика викладання іноземної мови, є: яка мета навчання?; чого саме навчати у

курсі іноземної мови (який зміст навчання)?; як навчати (принципи, методи і прийоми навчання)?; за допомогою чого навчати (засоби навчання)?

Аналіз джерел методичної літератури вказує на те, що поняття мети предмета “Іноземна мова” є комплексним, основними складовими якого вважають чотири аспекти: 1)*навчальний*; 2)*пізнавальний*; 3)*розвиваючий*; 4)*виховний*.

Навчальний аспект передбачає оволодіння іноземною мовою як засобом міжособистісного спілкування в основних видах мовленнєвої діяльності – аудіюванні, говорінні, читанні та письмі.

Пізнавальний аспект зорієнтований на збагачення духовного світу особистості, набуття та розширення знань про культуру країни, мова якої вивчається, та рідної країни, а саме - про історію, літературу, живопис, музику, звичаї, традиції тощо; про структурну будову іноземної мови, її систему, характер, особливості, подібність до рідної мови студентів і розбіжності з нею.

Розвиваючий аспект стосується розвитку мовленнєвих здібностей особистості, її фонетичного та інтонаційного слуху, мовної здогадки, імітації, логічного викладу думок тощо; психічних функцій особистості - різних видів пам'яті (слухової й зорової, оперативної та тривалої), уваги (довільної і мимовільної), уяви тощо; уміння спілкуватися з іншими людьми. Так, в освітній політиці Європейського Союзу вирішено за доцільне виділити Базовий комплекс інтеграційних дисциплін, до складу якого повинні обов'язково входити порівняльна історія, основи права та політекономії, мови та літератури, соціологія та культурологія. Такий комплекс, що охоплює гуманітарні дисципліни і спрямований на виявлення індивідуальностей у національних культурах та їх зв'язок із загальнолюдськими цінностями, також має дати уявлення про “європейську свідомість“, сприяти формуванню навичок міжкультурної комунікації[2, с.93].

Виховний аспект передбачає у процесі навчання іноземної мови виховання культури спілкування, прийнятої у сучасному цивілізованому світі; формування

і закріплення таких рис характеру як доброзичливість, толерантність, колективізм, активність, працьовитість і т. ін.[4, с.5].

Надзвичайно важливим з позиції методики навчання іноземної мови є поняття її змісту. Дослідниця європейського досвіду змісту навчання іноземної мови О. Першукова зазначає, якщо звернутися до джерел, що висвітлюють теорію та практику структурування соціокультурного компонента змісту навчання іноземної мови, варіанти його розвитку в різних європейських країнах та чинники впливу на його формування, то можна виокремити деякі спільні особливості, а саме:

- використання порівняльного підходу;
- розвиток здатності використовувати іноземну мову як для спілкування в реальних життєвих ситуаціях, так і для здобуття знань;
- забезпечити різноманітність у використанні завдань, що мають життєву орієнтацію;
- різноплановість одержуваних знань, умінь і навичок;
- нейтральність навчання, заперечення як упереджено негативного, так і упереджено позитивного ставлення;
- спрямованість навчання як на спілкування з носіями іноземної мови, так і на використання її як засобу міжнаціонального спілкування;
- усвідомлення студентами власного етноцентризму і намагання його подолати;
- вивчення соціокультурних норм поведінки (вербальної та невербальної), прийнятих у різноманітних ситуаціях спілкування;
- вміння знаходити додаткову інформацію та користуватися нею[5, с.106].

За своєю природою мовлення є ситуативним, адже люди спілкуються у різноманітних ситуаціях. Тому перевага тій чи іншій сфері спілкування надається в залежності від типу навчального закладу та його конкретної навчальної мети. Відібрані сфери комунікації, у свою чергу, визначають тематику курсу “Іноземна мова“, відбір мовного та мовленнєвого матеріалу. Таким чином основними компонентами змісту навчання іноземної мови є

тематика, що визначається сферою спілкування; мовний (фонетичний, лексичний, граматичний) матеріал; мовленнєвий матеріал (словоформа, вільне словосполучення, фраза, текст).

З поняттям змісту навчання іноземної мови пов'язаний процес формування навичок та вмінь користування мовою, що вивчається, його успішність залежить від діяльності тих, хто навчається, а також їх бажання і здібностей.

Для того, аби навчання іноземної мови було результативним, необхідне спілкування іноземною мовою, тобто студентів необхідні мовленнєві партнери, колективне мовлення, колективні форми роботи, а саме: одночасна робота усіх студентів у парах, у малих групах, у командах. За умов такого колективного навчання викладач повинен зацентувати свою увагу і увагу студентів на виправленні помилок, їх поясненні. На занятті, що передбачає наявність мовленнєвої задачі та ситуативності, зосередження уваги учнів на змісті висловлювання, домінуючим повинен бути принцип комунікативності. Кожна нова вправа повинна передбачати нову ситуацію спілкування. Вправи поза ситуацією повинні бути обмеженими, або взагалі не використовуватись.

Поступово у свідомості студента відбувається логічне, змістове поєднання значень слів, формування загального змісту відповідних синтагм і фраз в цілому. Це зазвичай досягається за допомогою перекладу на рідну мову.

Для успішного виконання такої діяльності важливо знати значення більшості слів фрази і, що надзвичайно важливо, мати ґрунтовну граматичну підготовку. Значною мірою успішність виявлення смислових зв'язків залежить від сформованості необхідних для цього навичок і вмінь. Під час сприйняття усного мовлення такі зв'язки повинні встановлюватися миттєво, у процесі сприйняття, оскільки часу для уточнень, повернення до початкових слів фрази немає. Тому необхідно більше тренуватися в аудіюванні і читанні іншомовних текстів, звертати особливу увагу на усвідомлене сприйняття сполучень слів, вимагати від студентів пояснення вибраних варіантів смислових зв'язків, врахування використаних граматичних явищ.

У процесі навчання викладач повинен стежити за новизною і ефективністю навчально-методичного комплексу, основними складовими якого є підручники та посібники, словники, лінгафонний практикум, комп'ютерні програми, таблиці, діафільми, відеофільми, слайди.

Отже, мета навчання іноземної мови загалом полягає у формуванні вмінь різних видів мовленнєвої діяльності. Засвоєння мови як системи знаків і мовлення як способу оперування мовою є проміжними завданнями в досягненні основної мети – навчання спілкування іноземною мовою. Будь-яка методика навчання іноземної мови реалізується у спеціальній системі вправ, створення якої передбачає розгляд певних передумов у комплексі. Кінцева мета іншомовної комунікативної компетенції розглядається сьогодні як складова соціокультурної компетенції в цілому, а це передбачає уміння адекватно поводитись і представляти свою країну на належному рівні, що відіграє вагомую роль в іншомовному міжкультурному спілкуванні. Діалог культур може мати місце лише за умови приналежності комунікантів до різних культур, що в свою чергу вимагає створення на заняттях з іноземної мови моделі іншомовної культури, яка б репрезентувала культуру народу, мова якого вивчається.

1. Гумбольдт В. фон. Язык и философия культуры. М., 1985. 335с.

2. О.Токменко. Мовні тенденції Ради Європи в контексті глобалізації// *Іноземна мова в навчальних закладах*. №3. 2004. С.112-116.

3. Trim J. Language learning for European citizenship. Final report(1989-1996). Strasbourg: Council for Cultural Cooperation .Council of Europe Publishing, 1997. 101p.

4. Н.Скляренко. Як навчати сьогодні іноземних мов// *Іноземні мови*. №1. 1995. С.5-8.

5. О.Першукова. Формуючи “Європейську свідомість”//*Іноземні мови в навчальних закладах*. №2. 2005. С.106-116.

Смолікевич Надія,
доцент кафедри
(Львівський національний університет
Імені Івана Франка)

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ: ЗАВДАННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ЗВО

Стаття розглядає різноманітні виклики для ЗВО України, спричинені швидкими темпами зростання академічної мобільності. Подано тлумачення терміну «академічна мобільність». Визначено ключові перспективи розвитку ЗВО на основі інтернаціоналізації вищої освіти, що сприяє збільшення кількості глобально мобільної молоді.

Ключові слова: академічна мобільність, інтернаціоналізація вищої освіти, виклики ЗВО, міжнародна діяльність, перспективи для студентів

The article concerns various challenges for higher educational institutions in Ukraine caused by the rapid growth of academic mobility. An explanation of the term "academic mobility" has been given. The key prospects for the development of higher educational institutions have been identified on the basis of the internationalization of higher education, which contributes to increasing the number of globally mobile youth.

Keywords: academic mobility, internationalization of higher education, higher education challenges, international activity, prospects for students

Академічна мобільність є одним із головних принципів сучасної освітньої політики країн, що спричиняє процес її інтернаціоналізації, розширення ділових контактів та кола спілкувань і, в свою чергу, потребу вивчення іноземної мови для учасників освітнього процесу, щоб набувати знання, збагачувати індивідуальний досвід та поширювати здобутий досвід вищих навчальних закладів і бути конкурентоспроможним на ринку праці та

адаптованим до нового освітнього та культурного середовища, політико-економічного стану країни – приймаючої сторони.

За визначенням UNESCO: «Академічна мобільність передбачає період навчання, викладання та / або дослідження в країні іншої, ніж країна місця проживання студента або академічного персоналу. Цей період повинен мати обмежену тривалість, передбачається, що студент / співробітник повертається до рідної країни після завершення визначеного періоду.» Цей термін не позначає міграції з однієї країни в іншу [7].

Важливим завданням для забезпечення інтернаціоналізації освітньої системи з метою залучення на навчання все більше мобільної молоді з-за кордону є створення закладами вищої освіти сприятливого навчального середовища (англ. language-friendly environment) [5].

Забезпеченню якості освіти сприяє мобільність студентів. Адже задля привабливості освітніх систем для студентів-іноземців важливе значення мають урізноманітнення програм та покращення якості викладання. Зокрема, сучасний етап навчання іноземців відзначається активною модернізацією та методологізацією освітньої парадигми відповідно до вимог Болонської концепції і положень загальноєвропейських освітніх документів [3].

Академічна мобільність є одним з передових напрямів міжнародної діяльності закладу, що відкриває студентам виняткові можливості для отримання елітної освіти проведення досліджень або проходження стажування за кордоном у межах міжнародної співпраці. Співпраця здійснюється на основі партнерських відносин закладу з іноземними університетами і компаніями, завдяки чому студенти мають можливість брати участь у міжнародних освітніх програмах і:

1. випробувати себе у іншій (більш розвиненій) системі вищої освіти;
2. отримати сучасні знання;
3. користуватися сучасними науково-технічними засобами у учбових лабораторіях і науково-дослідних центрах;
4. удосконалювати рівень володіння іноземною мовою;

5. одержати диплом зарубіжного університету;
6. набути професійного досвіду роботи у період проходження практики на зарубіжному підприємстві чи під час стажування у науковому центрі чи лабораторії, що, як правило передбачається навчальним планом;
7. ознайомитися із зарубіжною культурою, історією країни і навчитися вести ділові переговори [7].

Василь Кремень зазначає нові завдання перед освітою та її науково-методичним забезпеченням: підготувати людину до життя в демократичному, інноваційному суспільстві, у глобалізованому просторі, що потребує особливої уваги до особистісного розвитку, формування самодостатності людини, здатності ефективно й свідомо співпрацювати у ньому; здійснити «мовний прорив» в освіті, а потім у суспільстві в цілому; виховати у людині сучасну систему цінностей, побудовану на гуманістичних засадах суспільства. За словами автора доповіді це можна досягти, наблизивши навчання й виховання кожної людини до її конкретної сутності, її здібностей і особливостей [1].

Статистичні дані, які подає Український державний центр міжнародної освіти, підтверджують позитивну динаміку у бажанні іноземної молоді здобувати освіту в Україні. Традиційно вищі навчальні заклади України користуються популярністю серед абітурієнтів із пострадянських, африканських та азійських країн, у той час як частка студентів денної форми навчання із країн ЄС та Південної Америки складає менше 5%. Здобуті в Україні кваліфікації дають можливість іноземним випускникам гідно працевлаштуватися на Батьківщині [4].

На куратора-консультанта вітчизняного університету покладається виконання таких основних завдань:

- 1) ознайомлення студентів з нормативно-методичними матеріалами, що регламентують організацію навчального процесу;
- 2) надання рекомендацій студентам щодо формування їх індивідуального навчального плану;

3) погодження індивідуального навчального плану студента та подання його на затвердження на засіданні кафедри та деканові факультету;

4) контроль за реалізацією індивідуального навчального плану студента [8].

Зазначимо, що глобальне освітнє середовище неможливе без спільних стандартів освіти та навчання, що розширюють можливості вибору чи зміни ВНЗ для молоді з-за кордону та обміну студентами чи викладачами. Вони забезпечують міжособистісний, міжкультурний і міжнаціональний обмін досвідом.

Основною метою сучасного ВНЗ України є організація сприятливого навчального середовища на цінностях демократичного громадянського суспільства у диверситивних класах та здійснення міжнародних стандартів освіти, створення цілісної системи педагогічної діяльності, що базується на демократичних методологіях навчання й громадянського дискурсу. У такому середовищі необхідно підтримувати повагу до інших, не зважаючи на їхній вік, расу, класовий стан, етнічне виховання, навчання повинно бути цікавим і невимушеним, коли студенти не бояться задавати запитання чи своєї помилкової відповіді тощо [2].

На основі опрацьованого матеріалу робимо узагальнення, що швидкий темпи зростання академічної мобільності зобов'язує ЗВО підготувати диверситивну молодь бути адаптованою до світового ринку праці та бути конкурентоспроможною. Необхідно, щоб сучасні керівники, адміністратори та викладачі удосконалювали структуру традиційних ступеневих програм та педагогіку загалом [6]. Отже, ріст мобільності студентів і вчених буде змінювати зміст освіти, стимулювати систему вищої освіти бути динамічною, з метою міжнародного співробітництва та відповідати мінливим вимогам міжнародного ринку.

1. Кремень В. Освіта і система виховання повинні переорієнтуватися на формування у людей інноваційного типу мислення / В. Кремень // *Іноземні мови в навчальних закладах*. № 2, 2006. С. 4.
2. Педагогіка для громадянського суспільства: навчальний посібник для студентів педагогічних спеціальностей / За ред. д-ра пед. наук Т. С. Кошманової. Львів, 2005. С. XXIV.
3. Ушакова, Н., & Тростинська, О. (2014). Вивчення української мови студентами-іноземцями: концептуальні засади. Теорія і практика викладання української мови як іноземної, 9. С. 12–21.
4. Швець, Г. Навчання української мови як третьої іноземної в інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Теорія і практика викладання української мови як іноземної, 12. 2016. С. 103–109.
5. Шиян. Р. «Європейський вимір мовної освіти» / Р. Шиян // *Іноземні мови в навчальних закладах*. № 2, 2006. С. 19.
6. Eaton J. S. Accreditation and recognition of qualifications in higher education: The United States. Centre for Educational Research and Innovation (CERI). (ed.), *Quality and Recognition in Higher Education: The Cross-Border Challenge*. Paris, Centre for Educational Research and Innovation, OECD. 2004.
7. Академічна мобільність. КПІ імені Ігоря Сікорського // <https://kpi.ua/mobility>
8. Положення про академічну мобільність студентів Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» // <http://studprofkom.kpi.ua/mobility>

Федишин Оксана,
старший. викладач
(Львівський державний університет

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТОВАНІСТЬ МОВЛЕННЯ НА ІНОЗЕМНУ МОВУ

У статті розглядається професійна орієнтованість мовлення на іноземну мову, завдання формування комунікативної компетентності та шляхи вирішення проблеми.

Ключові слова: мова, мовлення, іноземне спілкування, вміння, навички.

The article deals with the professional orientation of foreign language broadcasting, the task of forming communicative competence and the ways of solving the problem.

Keywords: language, speech, foreign language communication, skills, skills.

Сучасні підходи щодо розвитку освіти в Україні, зокрема щодо викладання іноземних мов характеризується реформуванням її концептуальних, структурних та організаційних засад. Україна, як і Європа, перебуває в пошуках нових ідей, цінностей, які міцно пов'язані між собою контекстом взаємопорозуміння та співробітництва людей, які володіють мовою та які її викладають. Така співпраця спонукає до полікультурних, поліетичності, полілінгвістичності, що в свою чергу є одним з основних підходів щодо викладання іноземних мов у вузах.

Зокрема у нашій державі вивченню іноземної мови приділяється велика увага, ставляться завдання для забезпечення країні рівноправної та повноцінної участі у міжнародному спілкуванні, створюються оптимальні умови для інтеграції в загальноєвропейський процес. У Україні «іноземна мова»: це є не лише система мови, але й мовленнєва діяльність, мовленнєва взаємодія засобами мови, а також певні мовні, лінгвокраїнознавчі знання. Іноземна мова призначена слугувати засобом спілкування завдяки сформованим комунікативним вмінням, зокрема вивчення іноземної мови – це не тільки формальне вивчення граматичних структур і літературних творів, а набуття

знань та практичних навичок, необхідних для спілкування в реальних життєвих ситуаціях, тобто мова повинна вивчатись для життя.

Основною метою вивчення іноземної мови є передусім набуття розмовних навичок і, як результат цього процесу, - використання мови в конкретних соціальних актах спілкування, повсякденних мовних ситуаціях. Граматика ж розглядається тільки як засіб опанування мови. Вважають, що розмовні навички розвиваються паралельно з аудіюванням, тому що процес комунікації передбачає можливість продукувати мову при сприйнятті і розумінні чужого вислову [4, с.25-28].

Особи, які викладають іноземну мову повинні стимулювати перед собою постановку та вирішення питання перед навчанням інших, а саме: 1) Що конкретно відбувається під час писемного чи усного спілкування між людьми? 2) Що спонукає співрозмовників діяти саме так? 3) Які навчальні дії виконуються у процесі використання іноземної мови? 4) Як ми визначаємо цілі навчання та позначаємо прогрес між повним (цілковитим) незнанням та ефективним володінням іноземною мовою? 5) Як відбувається вивчення іноземної мови, а саме оволодіння нею? 6) Що слід робити, щоб допомогти людям якнайкраще вивчати іноземну мову? [2, с.49-50].

Вище вказаними підходами потрібно оволодівати тому, щоб в подальшому сприяти обміну інформацією між викладачами і тими, хто вивчає мову, про цілі навчання та способи їх досягнення. Покращити якість спілкування між носіями різних мов і культур, полегшити мобільність зв'язків, а отже, сприяти взаємопорозумінню. Сприятливим способом для вивчення іноземних мов є різноманітні методи викладання, які допомагають особам набувати знання, уміння та досвід, які потребуються для досягнення самостійності мислення та діяльності, більшої відповідальності і взаємодії у стосунках з іншими людьми.

Таким чином цілком обгрунтовано стверджувати, що організатори і практики вивчення іноземних мов повинні базувати свою діяльність на потребах, мотивах, характеристиках та ресурсах, тобто можливостях, здібностях особи, яка вивчає іноземну мову. Для цього потрібно особі

зрозуміти для чого вона вивчає іноземну мову, для чого вона її буде використовувати. Крім того, особа повинна задати собі запитання для чого йому потрібно навчитися, щоб бути здатним використовувати мову з певною метою, що штовхає його до бажання вчити мову та інше. Необхідно максимально точно визначити цілі навчання, вартісні з огляду на потреби тих, хто вивчає мову, та реалістичні по відношенню до їх характеристик і доступних засобів. Вище викладені підходи - це підхід до викладання іноземної мови і його призначення повинно слугувати своєрідним довідником, здатним допомогти практикам-викладачам, здобувач вищої освіти, і зробити певний вибір методу, діяти в його рамках адекватно поставленим цілям, тобто говорити однією фаховою мовою на досконалому рівні [5, 121-122].

Мовна діяльність є розумовою і творчою. Отже, саме таким і повинен бути процес навчання мовам. Для того щоб усунути суперечність пріоритетів та поповнити новим змістом навчання, ми вважаємо за необхідне переглянути наявну навчальну програму з наданням пріоритету комунікативній спрямованості та розробити технологію її реалізації. Таким чином перевагу буде надано практичній меті — застосуванню мови в природних умовах. Отже, зміниться підхід до тексту. Він розглядатиметься як джерело не мовної, а змістовної інформації. А вже вказана інформація переросте у програму, тобто у стисле систематичне викладання змісту навчання за певною дисципліною, коло знань, умінь та навичок, які необхідно засвоїти протягом періоду навчання.

Навчання іноземним мовам у сучасному світі постійно знаходиться в центрі уваги національно-освітніх програм. Їхній статус багато в чому визначає активізацію політичного, суспільного, культурного та економічного життя, а також характер формування "мовного смаку епохи". Так, професор Рурського університету Т.Деннинггаус (1999 р.) пише, що організоване вивчення іноземних мов є природною складовою частиною усього суспільного життя і пов'язане з іншими суспільними явищами або опосередковано ними [1, с.137-138].

Викладання іноземних мов є феноменом історичного розвитку, проходить при певних умовах і підкоряється певним закономірностям. Як і в загальній історії тут спостерігаються еволюційні процеси та революційні стрибки. Так, в наші дні інтернаціоналізація економіки, науки і культури у світі спонукає народи все активніше встановлювати контакти один з одним. Домінуюча роль в цьому процесі належить англійській мові, яка стала провідним засобом міжнародного спілкування. Багато в чому це обумовлено тією обставиною, що багато англомовних країн вийшли на найпередовіші позиції в світі, науці, економіці та культурі [6, с.10-11].

На сучасному етапі світовий освітянський простір вийшов за межі викладання іноземних мов на нові форми організації навчання, усвідомлення необхідного пошуку методики прискорених курсів з орієнтацією на мовленнєву комунікацію, інтенсивно реалізовані педагогічні технології і розробки нової дидактики побудови навчально-методичних комплексів.

У сфері світового бізнесу, де своєчасно розуміють роль і позиції іноземних мов, розподіл функцій між окремими мовами (іноземними та національними). Наприклад в Європі продовжується лідерство професійної англійської мови з професійними французькою, німецькою, іспанською та італійськими мовами. Але в останній час то англійська орієнтація європейських політиків, фахівців та бізнесменів стала все більше відчутною як недостатня. "Правилом хорошого тону" вважається спілкування з партнером, по-можливості, його мовою. Іспанці, французи, італійці, німці їздять один до одного вивчати мову, активно оволодівають європейськими мовами топ-менеджери зі Скандинавії, Швейцарії, Східної Європи, в тому числі і України. Зокрема, французька мова, крім Франції, поширена у колишніх французьких колоніях, включаючи Квебек (в Канаді) і Гаїті. В ряді країн (Алжир і Туніс) вона зберігається у стилі культури і освіти. У XVIII - XIX ст. французька мова була у світі мовою культури і дипломатії, мовою дворянства Європи. Нині у Франції навчаються здобувач вищої освіти із багатьох країн. Тут працює багато діячів культури

різних країн. Але в цілому французька мова зараз віддає роль міжнародної мови англійській [3, с.101].

Отже, сучасні підходи щодо вивчення іноземної мови – це допомога усім зацікавленим (викладачам, методистам, лінгвістам, працівникам і т.д.) зорієнтуватися у виборі методики оволодіння іноземними мовами та сприяння обмінові інформації у сфері навчання іноземних мов за допомогою діяльно-орієнтовного підходу. Використання мов інтерпретується в термінології методики "стратегії". Остання застосовується для активізації загальної і комунікативної мовної компетенції з метою виконання необхідних мовних дій і процесів передачі (продукції) та прийому (рецепції) текстів, що дозволяє вирішити завдання, які виникають в ситуаціях різних галузей суспільного життя. Методика навчання іноземним мовам - це наука, яка досліджує мету і зміст, закономірності, засоби, прийоми, методи і системи навчання, а також процеси навчання і виховання на матеріалі іноземних мов. Цікаві особливості організації навчання іноземним мовам у Франції, наприклад, в університеті. Тут кожний університет працює за власною програмою. Проте для вироблення єдиних міжвузівських вимог проводяться різні семінари і конференції (в тому числі і іноземних мов).

Головна мета, до якої прагнуть всі - вивчення іноземних мов в усіх країнах - це перебороти мовленнєву скованість професійну орієнтованість мовлення на іноземну мову з виробленням навичок розуміти чужу мову і іншомовне середовище.

1. Абдуллаєв Ю.Н., Бушуй А.М. Іноземні мови в сучасному світі і еволюція методики навчання. Ташкент, 2000. 270 с.

2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання /Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю.Ніколаєва. К.:Ленвіт, 2003, 273с.

3. Гринчишин О.М. Успішність розвитку комунікативної мотивації за допомогою сприятливого психологічного клімату під час засвоєння іноземної

мови здобувач вищої освіти вищого навчального закладу.2005. С.157. // *Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук*

4. Козубай В.І. Використання новітніх технологій формуванні мовленнєвих навичок та комунікативної компетенції/ В.І.Козубай, Л.М.Морська // *Соціально-гуманітарні та психолого-педагогічні науки*. 2005. С.195.

5. Король С.В. Аналіз традиційних та сучасних форм роботи на занятті з іноземної мови// *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*. 2005. С.201.

6. Сятчик К.В. Організація учбово-комунікативної діяльності при навчанні іноземної мови // *Соціально-гуманітарні та психолого-педагогічні науки*. 2005. С.134.

Юськів Богдана,
старший викладач
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ ЛЕКСИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ МОВНИХ ОДИНИЦЬ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглядаються способи досягнення еквівалентності перекладу лексичних одиниць англійської мови.

Ключові слова: *еквівалентність, лексичний рівень, контекст, сталі словосполучення, ідіома.*

The article deals with the means of equivalent translation of English language

Key words: *equivalency, lexical level, context, stable phraseological units, idiom.*

На думку лінгвістів для всіх видів перекладу існують спільні положення: 1) мета перекладу – якнайближче познайомити читача (або слухача), що не знають мови оригіналу з певним текстом (або змістом усного мовлення); 2) перекласти – означає „виразити вірно і повно засобами однієї мови те, що вже виражено раніше засобами іншої мови (3, с.15).

Критерієм для оцінки степені відповідності перекладу оригіналу – у співпадінні і неспівпадінні змісту. І цей зміст і в оригіналі і в перекладі існують не сам по собі, не в ізольованому вигляді: він виражений за допомогою конкретних мовних засобів” (3. с.30). Проблема еквівалентності перекладу на лексичному рівні залишається актуальною.

До рівнів перекладацької еквівалентності відносять рівень слова та словосполучення, сталі лексичні одиниці, речення в загальноприйнятому його розумінні та сукупність речень, що описують певну ситуацію.

Якщо говорити про дослівний переклад, то це переклад на рівні слова. Коли аналіз слова не дає позитивної інформації, тоді переходимо на вищий рівень, тобто слід звернутися до контексту. При цьому потрібно враховувати, що контекст може бути різного розміру: від мінімального (в рамках словосполучення) до розмірів речення. А інколи поширюватися на весь текст. Слово **law**, яке може мати у вузькому контексті значення: *закон, право, суд*, інколи вимагає у перекладі інших відповідників: *законність, правова норма, правопорядок. Law and order – законність і порядок; civil law – цивільне право; the strengthening of law – зміцнення правопорядку*. Цікавий своєю багатогранністю прикметник **public**, який набуває різних значень при перекладі термінологічних словосполучень: *public opinion – громадська думка; public-man – політичний діяч; public official – службовець відділу інформації; public закритий середній учбовий заклад для хлопців (привілейований); public house — пивна*. Наприклад, вивчаючи юридичний термін *to charge*, що означає обвинувачувати когось у якомусь злочині (*He charged him with murder*) мусимо наголосити на різноманітну семантику даного терміну, яка в залежності від контексту змінюється: *He charged her to be careful*

(= *to give a solemn order to*) – вимагати від когось бути уважним; *They charged him with parents for the family* (= *to entrust or burden with*) – доручити догляд за батьками; *He charged me 10 \$*, *He charged it to my account* (= *to ask as a price, = to record a debt*); *He charged for his services* (= *to ask for his payment*); *I charge you to obey* – призначити, вимагати, правити (певну ціну); *He charged the battery*(= *to accumulate electricity or energy or charge*) – заряджати енергією, тощо; *He charged off down the road* (= *to hurry*) – поспішати; *The men charged with bayonets* (= *to rush forward in assault*) – кидатися, мчатися, ринути, брати навальним натиском, пориватися; *The bull charged the campers* (= *to attack, to rush at*) – атакувати, нападати. Тільки спираючись на лексичний контекст, ми можемо однозначно перекласти значення даного дієслова в кожному конкретному випадку, що дозволяє адекватно перекласти його на рідну мову. Такі словосполучення як **charge account** (*a customer's account at a store*), **charge nurse** (*nurse assigned to the management of a ward*), **charge d'affaires** (*a temporary substitute for an ambassador or minister during his absence // an envoy in a country where diplomatic representation is at level lower than ambassadorial or ministerial*) вказують, що семантика слова *charge* змінюється в залежності від семантики іменника, з яким воно сполучене.

В практиці перекладу нерідко трапляються випадки, коли визначення лексичного значення потребує виходу за межі одного речення і переходу на вищий рівень еквівалентності, тобто на рівень тексту. Як правило, не окреме слово або словосполучення, а мінімум закінчене речення є тією основною одиницею, якою оперує перекладач. Однак, у багатьох випадках, особливо при перекладі художнього або публіцистичного тексту, переклад речення залежить від характерних особливостей – жанрових, стилістичних, індивідуально-авторських – всього тексту, що перекладається. І все-таки, навіть мінімальний контекст – контекст словосполучення – дає підставу для точного вибору українського відповідника. У статті про землетрус говориться про те, що найбільша гребля в Алжирі, на річці Фодда, дала тріщину, **but the engineers repaired the breach**. Іменник **engineer** має не менше п'яти різних значень і в

даному реченні немає ніяких вказівок на те, в якому саме значенні вжито це слово. Зате в попередньому абзаці є словосполучення, яке розкриває зміст слова **engineers**; *As dawn broke over the devastated buildings, the first army lorries rumbled into the town.*-Коли над руїнами почало світати, перші армійські вантажні машини з гуркотом в'їхали в місто. Слова **army**, **lorries** і складають у даному випадку вказівний мінімум. Якщо у місто, що потерпіло від землетрусу, були направлені військові загони, то **engineers** – *санери*. Переклад слова визначається тут широким контекстом, причому знайдений відповідник – еквівалент.

Проблема еквівалентності перекладу особливо відчувається при вивченні фразеологічного складу мови, до якого відносять ідіоми або ідіоматичні сполучення, які за словами Л.Булаховського, являються стійкими сполученнями слів, у яких слова набувають «цілком або відносно специфічного змісту» [1]. Ідіоми – це своєрідні вирази з певних мов, що за своїм ужитком є цілісні й одиничні за змістом, звичайно не можуть бути точно передані іншими мовами й вимагають при перекладі заміни схожого стилістичного забарвлення. На думку П.Дудика ідіоми об'єднуються семантичною неподільністю, синтаксичною нерозкладністю й замкненістю; зміст ідіоми прямо не впливає з лексичного значення її елементів (*бути на близькій нозі*) [3]. За С. Гаврином ідіоми за функцією – стійкі словосполучення із втраченою внутрішньою формою: *My feet are blocks of ice* (ноги задубили від морозу); *I'm dying for a cup of coffee* (дуже прагнути чашку кави); *House prices have rocketed this year* (ціни підскочили); *He let the cat out of the bag* (=відкрити таємницю); *the long arm of the law* - *humor. justice, esp. in the form of the police, considered as something that criminals cannot escape from*; *Law-makers should not be law-breakers* - *lawyers must not violate laws*; *Crime doesn't pay (saying)* – *people who commit crimes will not become rich, but will be caught and punished.*

Ідіоми являються невід'ємною частиною культурної та історичної спадщини англійської мови, проте потенціальному українцю вони можуть скласти труднощі через те, що людині невідомі ані обставини походження, ані

особливості вживання кожного конкретного фразеологічного виразу. При навчанні ідіоматичного розмовного мовлення у вищій школі слід врахувати наявність у текстах соціокультурної інформації (ідіоматичних мовленнєвих одиниць денотативних і конотативних реалій). Використання соціокультурних знань і понять (наприклад світогляд народу) забезпечує глибоке концентричне формування у студента понять та уявлень, їх збагачення асоціаціями. В художній літературі, наприклад, соціокультурна інформація виражається денотативними реаліями (словами, що позначають предмети і явища, які не мають відповідностей в інокультурі) та конотативними реаліями (словами, що одержали в певній мові додаткові значення і базуються на властивих тільки цій культурі асоціаціях). Конотативні реалії або «неповноеквівалентна лексика» часто сприймаються як еквівалентні [8]. Це призводить до формування у свідомості того, кого навчають, викривленого інокультурного поняття та порушення правильності вживання відповідного слова. У зв'язку з цим, слід привернути увагу викладачів і студентів до важливості адекватного засвоєння насамперед конотативних реалій. Специфіка зв'язків і сполучень слів відбиває структуру формування та формулювання думки, властиву певній нації. Стереотипи відбитків реальної дійсності сформовані у свідомості народу та виражені в мові. Вони виявляють себе в існуванні стійких зв'язків сполучень слів і відповідних асоціацій, тобто в наявності ідіоматичних мовленнєвих одиниць. Практика показує, що студенти уникають використання готових конструкцій, стійких сполучень «дієслово-зв'язка – іменник, прикметник», наприклад: **to be on trial for**) – to be judged in a court of law; **to be off duty** – *not at work*; **to be on the desk** – *to do routine office work*. "You can **be on the desk** doing routine office work for a while month at a time. Then the next month you may **be driving around on patrol**. Then, perhaps you're **on the beat** for a bit. My girlfriend gets a bit annoyed – she says **I'm either on night shift** or **I'm playing ice hockey!** But it's not being like a doctor. When you're **off duty**, that's it. Ця тенденція свідчить про серйозні вади у структурі формування та формулювання іншомовної думки студентів, що призводить до породження недіоматичного мовлення.

Отже, можна стверджувати, що головним і основним об'єктом перекладу являється слово у всій різноманітності його значень. При цьому на рівні слова аналіз замикається на слові. На інших рівнях семантика слова розширюється. Між рівнями існує певна ієрархія відношень, а мовленнєві одиниці більш низького рівня інтегруються в одиниці вищого рівня, а основним показником лінгвістичного статусу отриманого лексичного значення є його осмислення.

-
1. Булаховський Л.А. Нариси з загального мовознавства. К.: Рад. шк., 1955.248 с.
 2. Винарева Л.А., Янсон В.В. English Idioms = Английские идиомы: Учебное пособие. К.: ООО «ИП Логос-М, 2008.384 с.
 3. Дудик П.С. Синтаксис сучасного українського літературного мовлення. К.: Наук. думка, 1973. 288 с.
 4. Ларін Б.О. Про народну фразеологію // *Укр. мова в шк.*1959. №5. С.29-36.
 5. Смелякова Л.П. Художественный текст в обучении иностранным языкам в языковом вузе: Монография. Спб.: Образование, 1992. С.110-112.
 6. Ужченко В.Д. Історико-лінгвістичний аспект формування української фразеології: Дис. д-ра філол. Наук. Луганськ, 1994. 453 с.
 7. Longman Essential Activator.@ Addison Wesley Longman Limited, 1997.
 8. **New Webster's Dictionary** and Thesaurus of the English language. Lexicon Publications, Inc. Danbury, 1993.1248 Pages.

ЗМІСТ

Бойко Олеся <i>ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАОЧНОЇ ТА ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ</i>	5
Бондаренко Вікторія <i>СПЕЦИФІЧНІ МЕТОДИЧНІ ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ</i>	10
Волошина Валентина <i>СИСТЕМНО - КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ СПІЛКУАННЮ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ</i>	16
Гдакович Мар'яна <i>МОВА МІСТ В УКРАЇНІ – ЯК СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ МАРКЕР МОВИ ВЛАДИ</i>	23
Герасимович Андрій <i>НЕОБХІДНІСТЬ ВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ ПРАЦІВНИКАМИ ПРАВООХОРОНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ</i>	28
Головач Тетяна <i>EDUCATIONAL PSYCHOLOGY IN TEACHING EFL FROM A THEORETICAL PERSPECTIVE</i>	30
Горун Галина <i>СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНІ</i>	35
Запотічна Роксолана <i>ВИКОРИСТАННЯ ІГОР ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВНЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ</i>	31 40
Кащук Мар'яна, Липченко Тетяна <i>РОЗВИТОК НАВИЧОК ДІЛОВОГО ЛИСТУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ</i>	45
Кузьо Любов <i>ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ІНШОМОВНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ</i>	49
Медвідь Наталія <i>УКРАЇНСЬКА МОВА В ДУХОВНОМУ СВІТІ</i>	56
Оленюк Олена, Рубель Наталя <i>ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ У ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ</i>	

<i>ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ</i>	59
Посохова Анжела, Вербицька Христина <i>INNOVATIVE LEARNING STRATEGIES IN MODERN PEDAGOGY</i>	64
Рій Мирослава <i>ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ</i>	70
Романюк Ольга <i>КРЕАТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ</i>	74
Сковронська Ірина <i>КОМУНІКАТИВНИЙ, ОСВІТНІЙ, РОЗВИВАЮЧИЙ, ВИХОВНИЙ АСПЕКТИ ЯК НЕОБХІДНІ СКЛАДОВІ МЕТИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ</i>	78
Смолікевич Надія <i>АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ: ЗАВДАННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ЗВО</i>	84
Федишин Оксана <i>ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТОВАНІСТЬ МОВЛЕННЯ НА ІНОЗЕМНУ МОВУ</i>	88
Юськів Богдана <i>ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ ЛЕКСИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ МОВНИХ ОДИНИЦЬ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ</i>	94

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ**

Збірник наукових статей

Матеріали опубліковані в авторській редакції